

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

6000150660

51

CENSI

CCC. XLVII

CCC. XLVIII

BRONUM XV. FRAGMENTA

SOCIOS.

[REDACTED]

51

INDEX LECTIONUM
IN
ACADEMIA TURICENSI

INDE
A DIE I. MENSIS NOVEMBRIS M. DCCC. XLVII
USQUE
AD DIEM XX. MENSIS MARTII M. DCCC. XLVIII
HABENDARUM.

PRAEMISSA SUNT
THEODORI MOPSVESTENI DE INCARNATIONE FILII DEI LIBRORUM XV. FRAGMENTA
EDENTE O. F. FRITZSCHIO.

TURICI.
APUD ORELLIUM, FUESSLINUM ET SOCIOS.
M. DCCC. XLVII.

Theologia ecclesiae Graecae prioribus rei Christianae seculis in universum tripartita fuit. Atque ea quidem, quae Alexandriae germinavit altasque radices egit, si non tempore quo orta est, vi tamen quam in ecclesiam habuit, primum locum sibi vindicat. Diversam utique viam theologi Antiocheni persecuti sunt, qui quamquam primo orthodoxiae vinculo cum Alexandrinis continebantur, post vero 5 diversitatem qua ab Alexandrinis disjuncti essent in diem magis perspexerunt iisque funestum illud bellum indixerunt, quo ecclesia graeca diu multumque conquassabatur. Sed dum pugnae etiamtum vigerent, exstiterunt, qui mediam quandam viam ingressi, iis quae utraque pars peccare videretur correctionem adhiberent. Quamvis autem horum theologia in multis antiquitatis commenda- 10 tionem haberet et ecclesiae saluberrima esset, fluctuavit tamen neque unquam ad certam quandam et stabilem formulam revocata est. Haec varia theologiae graecae genera utut inter se diversa, fere tamen neutquam ab orthodoxa doctrina, quae ecclesiastica auctoritate sancita erat, abhorrebant. Etenim cum illa doctrina ad pauca decreta, quae summam fidei Christianae continerent, revocata 15 esset, theologis magna libertas data erat. At vero quo majori constantia theologi via sua progressi sunt, eo magis quam inter se distarent intellectum atque haereticis debellatis disceptatum utra theologia orthodoxa esset, Alexandrina an Antiochena; nam ea quam ultimo loco posui, his turbis minus se immiscuit et modo hanc modo alteram partem plus minus secuta est. Priorum Alexandrinorum 20 ingenium luxurians multa procuderat quae pietatem Christianam laederent, tum vero doctrina Alexandrina ecclesiastico desiderio ita satisfecit ut facilis esset conjectura eam victricem evasuram esse. Sed multis demum annis post Antiochenis haereticorum nota inuri potuit, in quo dolendum, quod, cum Alexandrinorum multi et egregii libri supersint, ex quibus eorum ingenium ac theologiam per- 25 noscas, Antiochenorum paucissimi per adversariorum rabiem aetatem tulerunt. Origenes theologiae Antiochenae, quae ex ipsa Antiochenorum indole nata est, altius quidem repetendae sunt, sed cum schola Antiochena, cuius auctores ac duces Dorotheus et Lucianus, presbyteri exstiterent, ulterius eam prosecuta sit

atque ad summum, quo pervenit fastigium evexerit, nobis in eo imprimis elaborandum, ut tenebras, quibus hujus scholae res teguntur, discutiamus. In his rebus nuper demum viri nonnulli docti operam laudabilem posuerunt, ego vero ipse ante hos undecim annos commentationem de Theodori Mopsvesteni vita et
5 scriptis Halae publicavi. Nam cum intellexissem hujus scholae res ita demum accuratius dilucidari posse, ut quales singuli ejus doctores fuerint, disquiramus, primus Theodorus Antiochenus, qui post episcopatum Mopsvestiae nactus est, mihi se obtulit, in cuius res inquirerem. Is autem tanto ardore tantaque constantia theologiam persecutus est, tanta fuit ejus, dum viveret auctoritas, tantum mortui
10 odium, ut vel inde Antiochenorum eum facile principem fuisse colligas. Neque vero novando mirifice sibi placuit, immo quamvis non infecundum esset ejus ingenium, ita tamen theologiae Antiochenae rationes secutus et tuitus est, ut ejus gravissimus auctor et dux exstiterit.

Talem igitur ac tantum virum cum penitus nosse utut esset multum nostra
15 intersit, aegerrime profecto ferimus, quod edax tempus perpauca eorum quae scripsit reliqua nobis fecit. Quamquam non ita male nobiscum actum est, ut vulgo putant. Ut enim sileam quod conjectura perquam probabili nititur, nos aliquando, cum ecclesiarum orientalium, maxime Nestorianorum monumenta historica nobis patuerint, integrum fere Theodorum recuperaturos esse, vel in graecis
20 et latinis scriptoribus haud contemnenda ejus fragmenta leguntur, ad quae his ipsis annis permulta accesserunt, quae hucusque in libris manuscriptis latuerunt. Quid igitur? Priusquam de Theodoro latius et uberius dicamus, tempus esse existimo, ut Theodorea, quae mire disjecta et dissipata hic illic leguntur, sedulo in unum collecta et digesta nobis ob oculos proponamus. Quare cum his ipsis
25 diebus librum ederem, quo Theodori in N. T. commentariorum quae reperiri potuerunt collegi atque emendatius exhibui, lubenter hac scribendi opportunitate mihi oblata usus sum, ut ejusdem Theodori fragmentorum dogmaticorum messem facerem Vobisque, Commilitones humanissimi, exhiberem.

Dubitari vix potest, quin omnium librorum quos Th. de rebus dogmaticis scripsit
30 amplissimus et gravissimus ille fuerit, cui ut videtur inscriptum erat: *Περὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ λόγοι ιε*. Scripsit hunc librum, quo Apollinaristas et

---

31. Facund. pro def. trium capitul. 9, 3. «—libros de incarnatione, aut ut proprie hoc exprimam minus quidem latino, sed necessario verbo, sicut a Graecis dicitur de inhumanatione filii dei—.» Arianl voce *σαρκώσεως* quam v. *ἐνανθρωπήσεως* uti malebant, sed Latini dicebant incarnationem.

Eunomianos impugnavit, juvenis, cum esset presbyter Antiochenus. Gennadius de viris ill. c. 12. «Th. Antiochenae ecclesiae presbyter, vir scientia cautus et lingua disertus, scripsit adversum Appollinaristas et Eunomianos de incarnatione Domini libros quindecim, ad quindecim millia versuum continentes. In quibus ratione purissima et testimoniis scripturarum ostendit, Dominum 5 Jesum sicut plenitudinem deitatis, ita plenitudinem humanitatis habuisse. Docet et hominem duabus tantum substantiis constare, id est, anima et corpore; sensumque et spiritum non alteram substantiam, sed officia esse animae ingenita, quibus spirat, quibus rationalis est, quibus sensibile facit corpus. Quartum decimum autem hujus operis librum proprie de increata et sola 10 incorporea dominaque omnium sanctae trinitatis natura, et de creaturarum ratione disserens, pro sensu cum auctoritate sanctarum scripturarum explicuit. Quinto decimo vero volumine totum operis sui corpus, citatis etiam patrum traditionibus, confirmavit et communivit.» Ego de libri indole nonnulla disputavi in comment. p. 93 ss. En vero ipsa fragmenta, quae habemus. 15

Ex libro primo. Sicut igitur per hujusmodi confessionem non deitatis Nathanael habens scientiam ostenditur, (Judaei et Samaritae talia sperantes plurimum, quantum Dei Verbi a scientia longe erant?) sic et Martha per confessionem illam non deitatis habens tunc scientiam probatur, manifeste autem nec beatus Petrus: adhuc etenim ipsis sufficiebat tunc revelationem illam suscipientibus praecipuum 20 aliquid et majus de ipso praeter ceterorum hominum phantasiam accipere. Post resurrectionem autem spiritu perducti ad scientiam, tunc revelationis perfectam scientiam suscipiebant, ut scirent, quia praecipuum ipsi praeter ceteros homines non aliquo puro honore ex Deo pervenit, sicut in ceteris hominibus, sed per unitatem ad Deum Verbum, per quam omnis honoris ei particeps est post in 25 coelos ascensum.

Ex libro secundo. Homo Jesus. Quid est enim homo, quod memor es

---

3. Ms. Corbej.: disertissimus. — 4. Cf. fragmentum ex Th. I. de Apollinario et ejus haeresi Fac. 10, 1. — 10. Ms. Corb.: quarto decimo — libro. — 16. Act. Conc. Constant. II. coll. IV. 25. (Mansi Concil. nova et ampl. coll. T. IX.): Eiusdem Th. ex libro primo de incarnatione, interpretationem facientis de confessione Petri, in qua dicit: Tu es Christus filius Dei vivi. et Vigili papae Constitutum (Mansi I. I.) capit. 26. — 17. Joh. 1, 50. — 18. Joh. 11, 27. — 21. V. et om. Const. V. — 21. Vett. II. et edd.: ceteros. — 22. Vett. II. et edd.: producti. V. spiritu om. c. Paris. — 22. Vett. II. et edd., Const. V.: tunc et. — 26. Fragmentum, quod sequitur in Act. C. G. II. IV. 26. («Eiusdem de interpretatione evangelii, libro primo») Vig. C. 27., ad hunc l. pertinuisse verisimilimum. Attuli in fragmentis ad Matthaum p. 1. — 27. Hoc fragmentum ex Theodori oratione Antiochiae habita sumptum esse dicitur, quae multos offendisset v. Act. C. G. II. V.

ejus? Apostolus autem de Jesu dictum fuisse hoc dixit: Eum enim, qui paulo minus ab angelis minoratus est, videmus, inquit, Jesum. Quid ergo?

Homo Jesus similiter omnibus hominibus, nullam habens differentiam ad homines
 5 ejusdem generis praeter ea quae gratia ei dedit: gratia autem data naturam non immutat: sed post mortis destructionem donavit ei Deus nomen supra omne nomen.

Qui donavit, Deus est, cui donavit, homo Jesus Christus, primitiae resurgentium.

10 Est enim primogenitus ex mortuis. Ascendit ergo, et ad dexteram Patris sedet, et est super omnia. O gratia, quae super omnia data est Jesu. O gratia, quae superavit omnium naturam. Qui est ejusdem mihi naturae, super coelum demonstratus est, in dextera Patris sedet, et dico ad eum: non una natura mea et tua? et tu quidem in coelo, ego autem in terra, et tu quidem in dextera Patris,
 15 ego autem in passionibus, et tu quidem supra omnem principatum et potestatem, ego autem in coeno. Sed audiam ad ea, quod bene complacuit in me Patri. Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: quare sic me fecisti? Nihil habeo ad hoc quod dicam: sed mei fratres, qui ejusdem mihi matris filii sunt, dicunt
 20 mihi: ne disjungas hominem et Deum, sed unum eundemque dic hominem. Dico connaturalem mihi, dico Deum. Si dixero connaturalem Deo, dico: quomodo homo et Deus unum? Numquid una natura
 25 hominis et Dei, domini et servi, factoris et facturae? Homo homini consub-

Homo Jesus similiter omnibus hominibus, nihil differens connaturalibus hominibus, quam quod ipsi gratiam dedit, gratia autem data naturam non immutat: sed post mortis destructionem donavit ei Deus nomen supra omne nomen.

Sed mei fratres, qui ejusdem mihi matris filii, dicunt mihi: Non separa hominem et Deum, sed unum eundemque dic hominem. Dico connaturalem mihi, dico Deum. Si dicam connaturalem Deo, dico, quomodo homo et Deus unum est? Numquid una natura hominis et Dei, domini et servi, factoris et facturae? Homo homini consubstantialis est, Deus

---

p. 241 et quae in comment. dixi p. 14. Verum ejusdem fragmenti duo panni in Act. C. C. II. IV. 49 50 alia versione leguntur lique ex l. secundo de incarnatione deprompti esse dicuntur. Utrum verum sit difficile est dicere. Nonnullorum verborum ratio apprime orationi convenit. Quid vero, si accusatores illi impotentes ex libro de incarnatione, quem bene nosse v. p. 240, verba illa desumerent et pauca sive rumore sive suo arbitrio adderent quae orationi responderent? — 1. Ps. 8, 4. — 1. V. autem om. cod. Paris. — 2. Hebr. 2, 8. — 3. C. Par.: homo est Jesus Christus. — 3. Act. C. C. II. IV. 49. »Th. ex libro secundo de incarnatione» Vig. Const. 50. — 6. Vig. C.: mutat. — 8. Philipp. 2, 9. — 8. V. ei addit Vig. C. — 10. Col. 1, 18. — 15. V. in terra — ego autem addidi ex c. Par. — 17. Rom 9, 20. — 18. Act. C. C. II. IV. 50. »Ejusd. ex eod. l.» Vig. Const. 51. — 18. Vett. II., V. Const.: matris sunt. — 21. Vett. II., Vig. C.: dicens connat. — 23. Vett. II. et edd.: unus.

stantialis, Deus autem Deo consubstantialis. Quomodo ergo Deus et homo unum per unitatem esse possunt? salvans, et qui salvatur? qui ante secula, et qui ex Maria apparuit? Sed vehementer doleo, quia mei fratres haec mihi dicunt, ut loquar in ecclesia, quae non est possibile dicere bene sapientes.

Ex libro tertio. Quomodo igitur tu, cui super omnes maxime decet dementium regimen, illum qui ex virgine natus est Deum esse et ex Deo consubstantialem Patri existimari dicis, nisi forte sancto Spiritui imputare illius creationem 10 non jubes? Ἄλλ' ὅγε θεὸς καὶ ἐκ θεοῦ ὁμοούσιος τῷ πατρὶ τῷ μὲν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντι, ὁ θανυμίασι, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατὰ τὰς θέλας διαπλασθέντι γραφῶς καὶ τὴν γε σύστασιν ἐπὶ τῆς γυναικείας δεξαμένη γαστρὸς ἐνὴν ὡς εἰκός. Ἐπειδὴ ἅμα τῷ διαπλασθῆναι καὶ τὸ εἶναι ναὸς θεοῦ εἰλήφει, οὐ μὴν τὸν θεὸν γεγενῆσθαι ἡγγετέον ἡμῖν ἐκ τῆς παρθένου, εἰ μὴ ἄρα ταυτὸν 15 ἡγγετέον ἡμῖν τό τε γεννηθέν καὶ τὸ ἐν τῷ γεννηθέντι, τὸν ναὸν καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ θεὸν λόγον. Οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ τὴν σὴν φωνὴν ἀποφαντέον πάντῃ τὸν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντα θεὸν εἶναι ἐκ θεοῦ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ. Εἰ γὰρ οὐκ ἀνδρωπὸς ἔστιν ὡς φῆς ἀναληφθεὶς ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου, θεὸς δὲ σαρκωθείς, πῶς ὁ γεννηθεὶς θεὸς ἐκ θεοῦ καὶ ὁμοούσιος λέγοιτο ἂν τῷ πατρὶ, τῆς σαρκὸς 20 οὐ δυναμένης ταύτην προσέσθαι τὴν φωνήν; ἔστι μὲν γὰρ ἀνόητον τὸ τὸν θεὸν ἐκ τῆς παρθένου γεγενῆσθαι λέγειν, τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἐκ σπέρματος αὐτὸν λέγειν Δαβὶδ, ἐκ τῆς αὔρας τῆς παρθένου τετεγμένον καὶ ἐν αὐτῇ διαπλασμένον, ἐπεὶ γε τὸ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ καὶ ἐκ τῆς αὔρας τῆς παρθένου συ-

2. Haec pauca v. exhibet etiam Pelagius II. pap. ep. ad Eliam Aquilej. (Mansi I. I.): Quomodo — qui vivificat et qui vivificatur, qui salv. et qui salv. — 2. Vig. C.: unus. — 3. Vett. I.: unus. — 4. Vett. II.: et qui salvificatur. Const. V.: qui salvificatur, qui salvificat et qui —. Omitit deinde v. est. — 5. Quae jam afferro fragmenta utpote e I. III. et IV. de incarnatione derumpta, ea licet e I. III. et IV. contra Apollinarium deprompta esse dicantur vere ad illos libros pertinuisse satis probabiliter docuisse mihi videor in comment. p. 91 s. — 6. Hoc fragmentum graece ex parte ut attuli legitur apud Leontium (Majl Script. vet. nova coll. VI. p. 310. »ἐκ τοῦ γ' λόγου τῆς αὐτῆς πραγματείας [κατὰ Ἀπολινάριου]) et in Justinian. imper. epist. (Mansi Concil. coll. IX. p. 605. »ἐν τῷ τρίτῳ λ. κατὰ Ἀπ.—.), latine habetur in Act. C. C. II. IV. 1. (»Th. M. ex tertio l. contra impium Apollinarium», Vigili Const. 1 et ex parte in Pelagii pap. II. ep. ad Eliam Aquilej. (Mansi I. c. p. 441.) — 7. Vig. C.: quem super. — 8. Ita recte vett. II. Vulgo: mentium, Vig. C.: animarum. — 9. Vig. C.: illum eundem. — 10. Vig. C.: imputari. — 11. Sic Vig. C. et Pel. ep. Vulgo: nos. — 12. Leont.: ἀναπλασθέντι. — 13. Just.: θεοῦ ναὸς. 20. V. Εἰ γὰρ οὐκ — — λέγοιτο ἂν τ. πατρὶ om. Leont.

στάν ἐν τῇ μητρῷα γαστρὶ καὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος διαπλασθὲν δυνάμει γε-
γενῆσθαι φασὲν ἐκ τῆς παρθένου. Ut autem aliquis ex hoc concedat dicere
ipsis, quod Deus ex Deo et consubstantialis Patri natus est ex virgine, eo quod
est in templo nato, sed non per se natus est Deus Verbum, incarnatus vero,
5 sicut dicit iste sapiens. Si igitur cum carne eum natum esse dicunt, quod autem
natum est, Deus ex Deo et consubstantialis Patri est, necesse est hoc et carnem
dicere. Quod si non idcirco caro est, quoniam nec Deus ex Deo nec consub-
stantialis Patri, sed ex semine David et consubstantialis ei, cujus semen est, et
non id quod natum est ex virgine, Deus est ex Deo et consubstantialis Patri,
10 nisi forte pars nati, prout ipse in inferioribus partem Christi nominat deitatem.
Ἄλλ' οὐχ ἡ θεία φύσις ἐκ παρθένου γεγέννηται, γεγέννηται δὲ ἐκ τῆς παρθένου
ὁ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου συστάς· οὐχ ὁ θεὸς λόγος ἐκ τῆς Μαρίας γεγέν-
νηται, γεγέννηται δὲ ἐκ Μαρίας ὁ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ· οὐχ ὁ θεὸς λόγος ἐκ γυ-
ναϊκὸς γεγέννηται, γεγέννηται δὲ ἐκ γυναικὸς ὁ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος δυνάμει
15 διαπλασθεὶς ἐν αὐτῇ· οὐκ ἐκ μήτρας τέτεκται ὁ ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, ἀμήτωρ
γὰρ οὗτος κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν, ἀλλ' ὁ ἐν ὑστέροις καιροῖς
ἐν τῇ μητρῷα γαστρὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος δυνάμει διαπλασθεὶς, ἅτε καὶ ἀπά-
τωρ διὰ τοῦτο λεγόμενος.

Mox autem in ipso plasmato Deus verbum factus est: nec enim in caelum
20 ascendenti solum inerat, sed etiam ex mortuis resurgenti, utpote et resuscitans
eum secundum suam promissionem. Nec resurgenti ex mortuis solum inerat,
sed etiam crucifixo et baptizato et evangelicam post baptismum conversationem per-
agenti, nec non etiam ante baptismum legalem adimplenti constitutionem, et prae-
sentato secundum legem et circumciso et partu pannis obvoluto. Erat autem
25 forte in ipso et nascente, et cum in materno utero esset a prima statim plasma-
tione: dispensationi enim quae circa eum erat ordinem imponebat, utpote et
particulatim ipsum ad perfectionem perducens.

Et per tempus quidem ad baptismum ducens, post illud autem ad mortem:
deinde secundum suam pronuntiationem resuscitans, ducens in caelum, collo-

6. Pel. ep.: et ex Deo. — 6. Pel. ep.: et hoc. — 7. Vett. ll. et edd., Pel. ep.: id caro. —
7. Par. et vett. edd., ep. Pel.: nec ex. — 8. V. et ante non deest in antiquis edd. et edd., ep. Pel. — 9. C.
Belloy., vett. edd., Pel. ep.: D. et ex. Par.: Deus ex. Vig. C.: D. est et ex. — 11. Haec exhibet
graece Just. ep. l. c. (πάλιν ἐν τῇ προλεχθέντι. λ. —) — 16. Hebr. 7, 3. — 19. Quae jam
sequuntur septem fragmenta leguntur in Act. C. C. II. IV. 2—7. 9 et Vig. C. 2—7. 9. »et post
alia.« — 20. V. ex mort. om. vett. ll. et edd. — 21. V. ex m. om. Vig. C. — 22. Vig. C.:
conversionem. — 23. Vig. C.: de baptismo. — 24. Vig. C.: foetus. — 25. V. materno om. V. C.
— 26. V. utpote om. V. C. — 28. «Et post alia». — 28. Vig. C. om. quidem.

cans eum ad dexteram Dei per suam conjunctionem, ex qua sedet et adoratur ab omnibus et omnes judicabit. Istorum autem omnium finem apud se habebat Deus Verbum cum in eo erat et omnia per ordinem complebat, quem ordinem ipse arbitrabatur bene habere praefinitione quidem et voluntate, quam antea statuit pro his quae eventura erant, et bona voluntate quam circa eum habebat, ab initio similiter 5 inerat ei: per ordinem autem sibi placitum ad perfectionem ducebat ipsum.

Suam autem cooperationem ad proposita opera praestabat ei qui assumptus est: ubi hoc facit, in loco sensus fuisse deitatem illi qui assumptus est, nec enim eis, quibuscumque suam donavit cooperationem, sensus locum ejus obtinebat. Si autem et modo praecipuam quandam cooperationem donavit 10 illi qui assumptus est, non hoc faciebat locum sensus deitatem obtinere. Sed si deitas pro sensu fiebat illi qui assumptus est secundum vestra verba, quomodo timorem in passione suscipiebat? quid vehementioribus orationibus ad imminem-tem necessitatem indigebat, quas cum magna quidem et clamorosa voce, cum plurimis autem lacrymais secundum beatum Paulum referebat Deo? quomodo 15 timore tanto detinebatur, ut ex immensa trepidatione fontes sudoris dimitteret, evangelista aperte dicente, quod globis sanguinis similis sudor descendebat? quid autem et angeli adventu et visitatione egebat, animam reficientis in experimento malorum, confortantis ejus alacritatem, excitantis eum ad imminemtem passionis necessitatem, tolerare fortiter mala suadentis, urgentis ad patientiam et toleran- 20 tiam malorum, ostendentis praesentium malorum fructum ex passione, mutationem in gloriam bonam circa eum post passionem futuram? Qui enim secundum evangelistae vocem confortabat eum, angelus scilicet, verbis istis fortem eum faciebat, et infirmitati naturae superiorem fieri cohortabatur, et corroborando cogitationes ejus fortem eum faciebat. 25

Vade post me, satana, scandalum mihi es, quod non sapis ea quae Dei sunt, sed ea quae hominum. Non est confusio mihi mors, non fugiam ipsam ut indecentem, ad humanam gloriam respiciens: sustinebo autem meliore animo expe-

---

2. Par.: adjudicabit. — 4. Par.: praefinitionem qu. et voluntatem. Vig. C.: per finitionem qu. et voluntatem. — 5. Par.: quae ei ventura. — 6. V. sibi om. V. C. — 7. «Ex eodem libro.» — 8. V. est ante ubi om. Vig. C. — 14. Vig. C.: clamorosa. — 15. Vig. C.: etiam lacr. — 16. V. quomodo — dimitteret om. Vig. C. — 18. Vig. C. om. et ante angeli. — 19. Vig. C.: exercitantis. — 21. Vig. C.: tolerationem. — 22. C. Par. et edd. vet.: mutationem futuram gloriam bonam circa e. p. p. — 24. Vett. II. et edd.: infirmitate. — 24. C. Par., Vig. C.: hortabatur. — 26. «Et post alia, in eodem libro idem Th. ex persona Christi quasi respondentis ad Petrum dicentem Christo de passione crucis, Propterea tibi domine, non erit tibi istud (Matth. 16, 22), Ita intell.» — 26. Vett. II.: satanas. — 28. C. Par.: indecenter.

rimentum mortis pro plurimis bonis futuris, in quibus et ipse fuero, et per me omnes: ne mihi animum laedas, neque turbes tamquam confusione dignum fugere admonens mortis experimentum.

Quod enim dictum est: Ducebatur a spiritu, aperte hoc significat, quod
5 ab eo regebatur, ab eo ad virtutem propositorum confortabatur, ab eo ad
haec quae oportebat ducebatur, ab eo, quod decebat, docebatur, ab eo
cogitationibus corroborabatur, ut ad tantum certamen sufficeret, sicut et beatus
dicit Paulus: quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, duci spiritu
dicens illos, qui ab eo gubernantur, ab eo docentur, ab eo ad melius constitu-
10 untur, ab eo competentium doctrinam accipiunt. Cum dixisset autem evangelista,
quod Spiritu Sancto plenus regressus est a Jordane, aperte demonstravit, quod
hujus causa Spiritus Sancti habitationem in baptismo suscepit, ut inde propositam
caperet virtutem. Unde et ad certamen illud, quod pro nobis erat ad diabolum
effecturus, Spiritu ducebatur.

15 Dicant igitur nobis omnium sapientissimi: si pro sensu domino Christo,
qui est secundum carnem deitas facta esset, sicut dicunt, quid sancti Spiritus
cooperatione ad haec Christus indigebat? Nec enim unigeniti deitas Spi-
ritu indigebat ad justificationem, Spiritu indigebat ad vincendum diabolum, Spi-
ritu indigebat ad operanda miracula, Spiritu indigebat ut doceretur ea quae de-
20 cebat peragere, Spiritu indigebat ut immaculatus appareret. Si enim pro sensu
quidem deitas, sufficiebat autem ad omnia ejus virtus, necesse erat inde omnia fieri,
ut superflua esset Sancti Spiritus habitatio. Sed nunc unctum esse dicit ipsum Spi-
ritu, et habitasse in eo Spiritum, et ad omnia adjuvisse proposita, et doctrinam
inde ipsum accepisse et virtutem, et inde impetrasse justificationem, et inde im-
25 maculatum factum esse.

Istum igitur virum in quo statuit omnium facere judicium, ad fidem futu-
rorum cum resuscitasset eum ex mortuis et judicem omnium demonstrasset secun-
dum beati Pauli vocem, merito unitate ad se ipsum dignatus est et per conjun-
ctionem ad se factam talium participem fecit, ut et adorationis communionem

---

1. Vett. II. et edd.: futurae. — 4. «Et post alia.» — 4. Mith. 4, 1. — 7. Vig. C.: ut Intan-
tum. — 8. Rom. 8, 14. — 11. Vett. II., Vig. C.: ab. — 11. Luc. 4, 1. — 12. Vett. II., Vig.
C.: sancti spiritus. — 12. C. Bellov. et edd. vet.: ad proposita, c. Par.: ad propositam. —
15. «Et post alia.» — 23. Vett. II. et edd.: adjutasse. — 26. «Ejusdem Th. ex tertio libro
contra Iimplum Apollinarium.» — 28. Act. 17, 31. — 28. Vig. C.: meriti. — 29. Vett. II. et
edd.: participem eum. — 29. C. Par.: adorationem communione.

haberet, omnibus quidem divinae naturae debitam adorationem reddentibus, comprehendentibus autem adoratione et illum quem inseparabiliter scit sibi conjunctum; ex quo manifestum est, quod ad majora eum perduxit.

Ἐγὼ μὲν ὃν ὁρᾶτε δύναμαι μὲν ποιεῖν οὐδὲν κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἅτε ἄνθρωπος ὢν, ἐργάζομαι δὲ, ἐπειδὴ ἐν ἐμοὶ μένων ὁ πατήρ ἅπαντα ποιεῖ. Ἐπειδὴ 5 γὰρ ἐγὼ τε φησὶν ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοὶ, θεὸς δὲ λόγος ἐν ἐμοὶ ὁ τοῦ θεοῦ μονογενὴς, δῆλον ὅτι καὶ πατήρ σὺν αὐτῷ ἐν ἐμοὶ τε μένων καὶ ἔργα ποιῶν. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδὲν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο νομίζειν, σαφῶς αὐτοῦ περὶ τῶν λοιπῶν λέγοντος ἀνθρώπων, ὁ ἀγαπῶν με τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ 01 ποιήσομεν· εἰ γὰρ παρ' ἐκάστῳ τῶν τοιούτων ὃ τε πατήρ καὶ ὁ υἱὸς τὴν μονὴν ποιοῦνται, τί θαυμαστόν εἰ ἐν τῷ κατὰ σάρκα δεσπότη Χριστῷ ἄμφω κατὰ ταῦτὸν νομίζοιεντο μένειν, τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν κοινωνίας προσιεμένης ὡς εἰκὸς καὶ τὴν τῆς μονῆς κοινωνίαν;

Ita et animam, utpote humanam et immortalem constitutam et sensus participem prius accipiens et per resurrectionem in immutabilitatem constituens, sic et nobis eorumdem istorum per resurrectionem praebuit communionem. Ideo ante resurrectionem ex mortuis increpat quidem Petrum ut suis eum vocibus scandalizantem, et in magna trepidatione per tempus passionis constitutus apparitione angeli indiget, confortantis eum ad patientiam et tolerantiam imminentium 20 malorum: post resurrectionem autem ex mortuis et in caelos ascensum impassibilis factus et immutabilis omnino et ad dexteram sedens Dei judex est universi orbis terrarum, utpote in eo divina natura faciente iudicium.

Sic igitur et hic, sapientissime omnium, habere nos docet Christi sensum, ut Sanctum Spiritum habentes, illum qui sensus Christo aliquam virtutem adimplebat, 25 prudentiam ei praestans ad omnia quae agenda erant, sicut et in praecedentibus

3. Vig. C.: perduzerit. — 4. Hoc fragm. legitur graece ap. Leont. l. c. p. 310. («ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας κατὰ Ἀπολιναρίου» λόγου γ. ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ οὕτως λέγει.) et in Justin. ep. l. c. p. 600. (ἐν τῷ τρίτῳ κ. Ἀ. λ. ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγει.), latine in Act. C. C. II. IV. 10. («et post alia.»), Vig. C. 10 et ex parte in Pel. ep. — 5. Joh. 14, 10. — 7. Leont.: δηλονοτή. Lat.: certum est. — 11. Justin.: ποιήσομεν. Joh. 14, 23. — 14. Leont.: μετοχής. Lat.: mansionis. — 15. Sequentia duo fragm. continent Act. C. C. II. IV. 11. 12. («Et post alia.»), Vig. C. 11. 12., nonnulla eorum Pelag. ep. — 16. C. Par.: res. immutabilem, c. Bellov. om. v. in. — 18. Vig. C.: autem ante. — 20. C. Par.: et ad. — 21. C. Par.: coelis, c. Bellov.: coelo. — 22. C. Par., Vig. C.: Dei sedens. — 23. Vett. II., Vig. C.: universi est. — 24. C. Par.: Si. — 24. Libri prave: sapientissimo, vel sapientissimum. — 24. Sic C. Par. Vulgo: doces. — 25. Vig. C.: sensui Christi. — 25. C. Par.: aliquando virt. — 26. Vig. C.: ejus praest.

demonstravimus, quod ab ipso quidem in eremum ad certamina quae contra diabolum erant ducebatur, unctione autem illius et scientiam et vim eorum, quae agenda erant accipiebat et illius particeps factus non solum miracula faciebat, sed etiam quomodo uti oportebat miraculis sciebat subtiliter, ut notam quidem
5 faceret gentibus pietatem, pateretur autem laborantium infirmitates et sic ad effectum suam voluntatem educeret: et justificabatur inde et immaculatus ostendebatur, sive separatione pejorum sive custodia meliorum, sive etiam paulatim ad meliora profectibus.

Manifestum est enim, quod Samosatenus Paullus episcopus quidem fuit Antio-
10 chenaee ecclesiae Domini Dei et Theodoti autem et Artemonis errore aegrotans, qui purum hominem dixerunt esse Dominum Jesum Christum, non eum cognoscentes Deum Verbum et in substantia propria filium Dei ante saecula ex Deo patre aeterno exstantem.

Ex libro quarto. Quoniam autem et iuxta nos homo dicitur ex anima et
15 corpore constare, et duas quidem has dicimus naturas, animam et corpus, unum vero hominem ex ambobus compositum, ut conservemus unum esse utrumque, oportet confundere naturas, et reconvertentes dicere, quoniam anima caro est et caro anima. Et quoniam illa quidem immortalis est et rationalis, caro vero mortalis et irrationalis, reconvertentes diceremus, quia immortalis est mortalis, et
20 mortalis immortalis: et rationalis irrationalis, et irrationalis rationalis. Sed neque ex divina scriptura hoc edocti sumus, o sapientissime omnium, neque alius quisquam hoc dicit usque in hodiernum diem eorum qui sanam humanam habent mentem praeter vos, qui per omnia estis dementes, qui dispensationem quae propter nos facta est auferentes ablatione adsumptionis mentis in ipsam mentem
25 iudicium recepistis, totius insipientiae plena loquentes et cum multa irreverentia leges constituentes. Quaecumque enim secundum aliquid discreta secundum aliquid acceperunt unitatem, servant suam, qua discreta sunt incolumem rationem, et unitatem integram habent. Unum est aliquid natura sicuti filius et pater: manet autem personarum discretio, essentia quidem inseparabiliter existente una, per-
30 sonae propriam habent discretionem, ut neque pater dicatur filius, neque filius

---

2. C. Par.: conjunctionem. Vig. C.: unctionem. — 2. Sic Vig. C. Reliqui II. om. et ante vim. — 6. Vig. C. educeret. — 7. Vig. C.: reparatione. Sic etiam Pel. ep. omitta v. pejorum. 9. Haec. praebet Facundus pro def. trium capitulor. 3, 2. («Item in opere, quod contra Apollinarem edidit, tertio libro —»). — 10. Libri: Theodori. — 11. C. Veron.: qui primi purum. — 14. V. Fac. 9, 4. «in quarto adversus Apollinarem l.» — 19. C. Veron.: dicamus. — 24. It. c. Ver. Absone vulgo: facta est ab oratione ads.

pater. Similiter etsi natura quaedam diversa sunt, secundum aliud vero adunari contigerit ea, neque naturalem perdunt divisionem, et unitatem propriam habent, sicut anima adunata est corpori et unus ex ambobus effectus est homo. Manet naturarum divisio; alia quidem anima est, alia vero caro: et illud quidem immortale est, illud autem mortale, et illud quidem rationale est, illud autem irrationale. Unus autem homo utrumque: alterutrum vero in se ipso homo numquam dicitur absolute et proprie, nisi forte cum aliquo additamento, sicut interior homo et exterior homo, non absolute homo, sed interior et exterior, ut appareat aliud quidem interius hominis, aliud vero exterius. Ita et in Domino Christo dicimus, o mirabilis, quoniam in forma Dei exstans forma servi, neque adsumens quod adsumtum est, neque quod adsumtum est adsumens. Unitas autem adsumti circa adsummentem inseparabilis est, secundum nullum modum incidi valens.

Δεδοκάναι σοι τινὰς τῶν ἡμετέρων εἶπας τὰ οὐκ ἂν ποτε δοθέντα παρὰ τινος τῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀντέχεσθαι δόξης ἐσπουδακότων· ἐπυνθανόμεθα γὰρ, εἰ τὸν θεὸν λόγον ὁμολογοῦσιν ἄνθρωπον γεγενῆσθαι, εἰπὼν ἐπήγαγες ἐδίδοσαν. 15 Καὶ τίς ἂν ἔχων νοῦν ἄνθρωπον εἶποι τὸν θεὸν γεγενῆσθαι λόγον, ὥς ὑμεῖς φατέ, εἰ μὴ ἄρα τὴν αὐτὴν ὑμῖν πρότερον νοσήσειεν ἄνοιαν; Ἡμεῖς γὰρ εἰληφέναι μὲν ἄνθρωπον τὸν θεὸν λόγον καὶ σφόδρα φαρμὲν, γεγενῆσθαι δὲ ἄνθρωπον κατ' ὑμᾶς οὐκ ἂν ποτε εἰπεῖν ἀνασχοίμεθα.

Ὁ πρὸ αἰώνων φησὶν γέγονεν ἐπ' ἐσχάτων, πάλιν ὡς τινῶν δεδοκότων καὶ 20 τοῦτο λέγων, οὐδενὸς ἂν τῶν εὐσεβεῖν ἐσπουδακότων ταύτην ἐλομένου νοσήσαι τὴν ἄνοιαν, ὥστε τὸν πρὸ αἰώνων εἰπεῖν ἐπ' ἐσχάτων γεγενῆσθαι. Et ex his infert, quod necesse est et hoc quod in ultimis est, ante saecula esse, et accusat eos qui non omnia similiter cum obversione dicunt, quasi his qui unum esse filium confitentur, necessitatem habentibus cum obversione omnia dicere. Et 25 quis non beatificet vestram dementiam? Quis autem non optet tales impetrare doctores, tantam confusionem rationi pietatis introducentes, ut dicerent, quod

13. Cf. Leont. l. c. p. 309. «ἐκ τοῦ δ' λόγου τῶν κατὰ Ἀπ. ἀντὶ γραφέντων.» et Just. ep. l. c. p. 597. «ἐν τῷ τετάρτῳ λ.» — 13. V. ποτε addit Just. ep. — 15. Leont.: εἴπως. — 17. Leont.: νοσήσει. — 18. Just. ep. om. γ. μὲν, Leont. γ. ἄνθρωπον. — 20. Haec graece ex parte leguntur ap. Leont. l. c. p. 310. («ἐκ τῆς πραγματείας λόγου δ.» «καὶ μετ' ἑτερα.») et in Justin. ep. l. c. p. 600. («ἐν τῷ x. Ἀπ. τετάρτῳ λ.» «καὶ μετ' ἑτερα.»), latine integra in Act. C. C. II. IV. 8. («Ej. Th. ex quarto l. c. implum Ap.») et in Vig. C. 8. — 20. V. φησὶν addit Justin. ep. Lat.: dicit. — 21. Leont.: τοῦτο λεγόντων. — 21. Just. ep. addit γ. ἂν. — 21. Leont.: ἐλομένων. — 22. C. Bellov., edd. veti.: Et his, c. Par.: Et in his. — 24. C. Par.: obversatione. Neque obversio, neque obversatio alias me legere memini. Graece ἀντιστροφῇ scriptum erat. — 25. Vig. C.: hi — habeant.

hoc quod ante saecula est, factum est in ultimis, et hoc alienarent sua natura et ad deterius deducerent, deinde obverterent, quod et hoc quod est in ultimis, ante saecula est: cum oporteret forte dicere, quod qui ante saecula erat, assumpsit hunc qui in ultimis erat, secundum beati Pauli vocem. Οὐκοῦν τοῖς ὑμετέροις ἐπόμενοι νόμοις, καὶ τὴν ὑπὸ τῆς σῆς ἀρχινοίας νομοθετουμένην ἀντιστροφὴν, μᾶλλον δὲ καταστροφὴν δεξάμενοι, φέρε δὴ πάντα εἰς ταῦτόν συγχέωμεν, καὶ μηδεμίαν λοιπὸν ἔστω διάκρισις, μὴ Θεοῦ μορφῆς, μὴ δούλου μορφῆς, μὴ ναοῦ ληφθέντος, μὴ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν τῷ ναῷ, μὴ τοῦ λυθέντος, μὴ τοῦ ἐγείραντος, μὴ τοῦ τελειωθέντος ἐν πάσει, μὴ τοῦ τελειώσαντος, μὴ τοῦ μνημονευθέντος, μὴ τοῦ μνημονεύσαντος, μὴ τοῦ ἐπισκεφθέντος, μὴ τοῦ ἐπισκεψαμένου, μὴ τοῦ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαιτωμένου, μὴ τοῦ ἡλαιτώσαντος, μὴ τοῦ δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένου, μὴ τοῦ στεφανώσαντος, μὴ τοῦ καταστάντος ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, μὴ τοῦ καταστήσαντος, μὴ τοῦ λαβόντος αὐτὰ ἐν ὑποταγῇ, μὴ τοῦ δόντος τὴν ὑποταγήν.

15 Τὸν δὲ ἄνθρωπον περὶ οὗ ταῦτα φησὶν ὁ προφήτης, σαφῶς ὁ μακάριος δηλοῖ Παῦλος, τὸν ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς ἀλημμένον ὄνθρωπον εἶναι. Εἰρηκῶς γὰρ ὅτι διεμαρτύρατο δὲ πού τις λέγων· τί ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ, ἡ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; ἡλάντωσας αὐτόν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανώσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ἐπάγει· τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαιτωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, σαφῶς δεικνὺς ὅτι Ἰησοῦς ἄνθρωπος, περὶ οὗ ὁ μακάριος Δαβὶδ φησὶν ἐκκληττόμενος, ὅτι ἡ θεὰ φύσις ἠνέσχετό τε αὐτοῦ ποιήσασθαι μνήμην, καὶ δὴ καὶ ἐπισκέψεως ἀξιῶσαι οικίας, βραχύ μέντοι παρὰ τοὺς ἀγγέλους αὐτόν ἡλαιῶσαι, τὸ γεύσασθαι ποιῆσαι θανάτου, δόξῃ δὲ αὐτόν καὶ τιμῇ πάσῃ περιβαλεῖν, ὥστε καὶ κύριον αὐτόν ἀποφῆναι τῶν ἀπάντων διὰ τῆς πρὸς ἑαυτὸν συναφείας.

Διὰ τοῦτο τοίνυν τὴν ἔμμεν διαφορὰν τοῦ τε Θεοῦ λόγου καὶ τοῦ ἀναληφθέντος ἀνθρώπου τοσαύτην ἡμῖν δεικνυσιν ὁ ψαλμός· διηρημένα δὲ ταῦτα ἐν τῇ καινῇ

3. Vig. C.: quia quod. — 6. Leont.: εἰς αὐτόν. Lat.: simul. — 11. Just. ep.: ἡλαιτωθέντος. — 12. Just. ep.: στεφανωθέντος. — 13. V. τοῦ Θεοῦ μὴ om. Leont. — 14. Leont.: δώσαντος. — 15. V. Leont. l. c. p. 311. (ἐκ τοῦ δ λ. τῶν κ. Ἀπ.) et Justin. ep. l. c. p. 609. (ἐν τῷ τετάρτῳ λ. τῷ κατὰ Ἀπ.) — 23. Just. ep.: φησι Δαβὶδ. — 24. Just. ep.: ἀξιῶσασα. 24. Just. ep.: μέν τι. — 26. V. αὐτόν om. Just. ep. — 28. Haec graece inventuntur ap. Leont. l. c. p. 311. («ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἡ ψαλμοῦ.») et in Justin. ep. l. c. p. 612. («ἐν τῇ ἐρμ. τ. ὁγδόου ψ.»), latine in Act. C. C. II. IV. 19. («Ejusd. ex interpretatione octavi ps.») et in Vig. C. 20. Ceterum haec ex commentario in Psalmos sumpta esse noli existimare. —

διαθήκη εφρίσκεται, τοῦ μὲν κυρίου ἐφ' ἑαυτὸν λαμβάνοντος τὰ πρότερα τοῦ ψαλ-
μοῦ, ἐν οἷς ποιητὴν τε αὐτὸν εἶναι φησι τῆς κτίσεως, καὶ ἐπηρμένην ἔχειν ὑπερ-
άνω τῶν οὐρανῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν, καὶ τεταυμασιῶσθαι ἐν πάσῃ τῇ γῇ, τοῦ δὲ
ἀποστόλου τὰ δεύτερα τὰ περὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ τῆς τοσαύτης εὐεργεσίας κατ-
αξιωθέντος ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ λαμβάνοντος. Πῶς οὐ πρόδηλον, ὅτι ἕτερον μὲν ἡμᾶς 5
ἡ θεία γραφὴ διδάσκει σαφῶς εἶναι τὸν θεὸν λόγον, ἕτερον δὲ τὸν ἄνθρωπον;
πολλὴν τε αὐτῶν οὖσαν δείκνυσιν ἡμῖν τὴν διαφορὰν; Ὁ μὲν γὰρ μνημονεύει, ὁ
δὲ τῆς μνήμης καταξιοῦται· καὶ ὁ μὲν ἐπισκέπτεται, ὁ δὲ καὶ ταύτης ἀξιούμενος
μακαρίζεται· καὶ ὁ μὲν εὐεργετῶν ἐλαττοῖ βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους, ὁ δὲ εὐεργετίζεται
καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐλαττώσει· καὶ ὁ μὲν δόξῃ καὶ τιμῇ στεφανοῖ, ὁ δὲ στεφανοῦ- 10
ται καὶ ἐπὶ τούτοις μακαρίζεται· καὶ ὁ μὲν κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα
τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ κατ-
ἡξιώδη τοῦ δεσπόζεν τούτων, ὃν πρότερον οὐκ εἶχεν τὴν ἐξουσίαν.

Αὐτόρως δὲ τὸ διάφορον τῶν φύσεων ἡμῖν ὑποδεικνύει διὰ τούτων, εἶπε τὸν
μὲν ἐκπλήττεται ὡς δὲ ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ἐλόμενον μνήμην τε καὶ ἐπίσκεψιν 15
ποιήσασθαι τοῦ οὕτως εὐτελοῦς, τὸν δὲ μακαριστὸν ἡγείται ὡς τοιούτων ἡξιωμένον.
Ἀλλὰ γὰρ οὕτω μὲν τὴν τε διαίρεσιν τῶν φύσεων ποιεῖται, καὶ μὴν καὶ τὴν
διαφορὰν τῆς τε τοῦ λαβόντος φύσεως καὶ τῆς τοῦ ληφθέντος ἡμῖν ὑποδεικνύει
ἡ θεία γραφὴ· φροντίζουσα δὲ τοῦ καὶ τὴν ἔνωσιν ἡμῖν ὑποδεικνύναι, ἡ τῷ λη-
φθέντι προσέγγονεν, λέγει πολλόκις κατ' ἑνωσιν τὰ ἐκάτερα τῶν φύσεων ἰδιαζόντως 20
προσόντα, ὡς ἂν τὴν πρὸς τὸν λαβόντα ἔνωσιν τοῦ ληφθέντος ἡμῖν παραδηλώ-
σιν ὅσα τε τούτῳ ἐκ τῆς πρὸς ἐκεῖνον γέγονεν συναφείας.

Ex libro quinto. Quando naturas quisque discernit, alterum et alterum ne-
cessario invenit, et huic rei neque ipsos puto repugnare, quia alterum Deus
Verbum natura, alterum autem quod adsumtum est, quidquid illud sit, conce- 25
datur: hoc interim item persona idem ipse invenitur, nequaquam confusis naturis,
sed propter adunationem, quae facta est, adsumti ad adsumentem. Si enim
integre conceditur hoc alterum esse ab illo natura, et manifestum quia aequale
non est quod adsumtum est adsumentem, neque simile hoc illi, neque idem quod

2. V. φησὶ om. Leont., ut paulo post τῶν οὐρανῶν. — 3. Lat.: mirificari. — 4. V. τὰ
ante περὶ om. Leont. — 4. V. τοῦ ante τῆς om. Just. ep. — 5. Leont.: ἀξιωθέντος, ut in
fine ἡξιώδη. Deinde om. v. ἐπὶ. — 8. V. τῆς μν. — ἐπισκ. ὁ δὲ om. Leont. — 14. Justiniani
ep. l. c. p. 621. « — Θ. — ἐν τῇ τετάρτῃ λόγῳ τῶν κατὰ Ἀπολιναρίου — » — 15. Ed.: τὸ
μὲν. — 16. Respicit ad Hebr. 2,6 ss. Ed.: ἡξιωμένων. — 21. Ed.: πρὸς ὄντα. — 23. Cf. Facund.
9, 3. (« quinto de incarnatione libro capitulo LII. adversus Apollinaristas et Arrianos inter-
rogantes utrum alter et alter, an idem ipse — »).

adsumtum est adsumenti: manifestum quia idem ipse invenietur adunatione personae. Sic ergo oportuit dividere quae circa Christum sunt: istis enim divisionibus contrarium nihil est, haec enim multam etiam cum divinis litteris consonantiam habent. Sic neque naturarum confusio fiet, neque personae quaedam
5 prava divisio. Maneat enim et naturarum ratio inconfusa, et indivisa cognoscatur esse persona. Illud quidem proprietate naturae, diviso quod adsumtum est ab adsumente: illud autem adunatione personae in una appellatione totius considerata sive adsummentis sive etiam adsumti natura, et veluti sic dicam in filii appellatione simul et Deum Verbum appellamus, et adsumtam naturam, quaecumque
10 illa sit, consignificamus propter adunationem quam ad illum habet.

Ex libro sexto. Si ergo hominem dicentes Christum hominicolae vocari iuste eis videmur, hoc ante quam nos diceremus scriptura docuit omnes homines per ea quibus hominem vocare non recusat, sicut superius in plerisque locis vocari hoc nomine Christum ostendimus. Sed hominem, inquiunt, parum dicentes esse
15 Christum hominicolae oportet vocari: hoc jam apertum mendacium est: siquidem hoc dicere voluerunt. Nullus enim aliquando haec nos dicere audivit: et puto neque istos suscipere posse mentiri mendacium tam apertum: non quia non cognate se habeant ad mendacium, sed quia redargui se posse facillime vident, quamquam si minus quis curet, et hoc forsitan contingat. Nos enim haec dicere, id est
20 unigeniti negare divinitatem, summae furiae esse arbitramur, aut quid jam restat cur ab haereticis separemur? cuius rei gratia et tales et tantas persecutiones sustinemus? aut quis ignorat semper adversum nos ab haereticis bellum agi? omne metallum, et omne locum desertum repletum est ex nostris hominibus propter doctrinam pietatis.

25 Haec autem omnia quando beatus Meletius sustinuit primus, et cum illo deinde multi per provincias et civitates et loca ab haereticis, cuius rei gratia? nonne quia Dominum Christum verum confitebantur? nonne quia verum praedicabant filium Dei, de essentia paterna genitum, semper simul exstantem cum generante

---

11. V. Facund. 9, 3. («— rursus sexto ejusdem operis libro capitulo LIV. adversus eosdem Apollinaristas, qui nos videri volunt hominicolae [i. e. ἀνθρωπολάτραις.] —») — 17. Sic c. Ver. Edd.: cognite. — 19. C. Veron.: minus eis, edd.: minus ejus. — 22. C. Veron.: sustinimus. Utra lectio genuina dictu est difficile. Respicit ad tumultus, quos Antiochia exciavit schisma Meletianum et quaeritur utrum hi cum scriberet sopiti essent, an vero minus. Nondum, ut ego quidem existimo v. Theodoret. h. e. 5,35. — 23. Edd.: omnem. Paulo post Fac.: propterea dicit metallum et omne locum desertum replevisse. — 15. Fac.: «Et post aliquanta. Haec autem inquit—»

patre, addentes etiam de Spiritu sancto piam confessionem? Qualiter itaque, qui tanta propter hanc confessionem passi sumus, calumniam pati ab ipsis possumus, veluti hominem purum dicentes, rebus ipsis hanc calumniam manifestam redarguentibus?

Ἐκ τοῦ λόγου ζ. Εἰ γὰρ μάθωμεν ὅπως ἡ ἐνοίκησις γίνεται, εἰσόμεθα καὶ 5 τὸν τρόπον καὶ τίς ἡ τοῦ τρόπου διαφορά. Τὴν τοίνυν ἐνοίκησιν οἱ μὲν οὐσίας γεγενῆσθαι ἀπεφώνησαντο, ἕτεροι δὲ ἐνεργείᾳ· ἐξεταζέσθω τοίνυν εἴ τι τούτων ἔστιν ἀληθές. Καὶ πρότερον ἡμῖν ἐκεῖνο ὁμολογήσθω, πότερον πᾶσιν ἐνοικεῖ, ἢ μή· ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ πᾶσι, δῆλον. Τοῦτο γὰρ ὥσπερ τι ἐξαίρετον τοῖς ἁγίοις ὁ θεὸς 10 ὑπασχνεῖται, ἢ ὅλως τούτοις, οὓς ἀνακεῖσθαι αὐτῷ ἐθέλοι· ἢ τί ποτε ἄρα ἵπ- σχνεῖτο λέγων τὸ· ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός, ὥς τι χαριούμενος αὐτοῖς ἐξαίρετον, εἴπερ δὲ τούτου πάντες κοινῇ μετέχουσιν ἄνθρωποι; Οὐκοῦν εἰ μὴ πᾶσιν ἐνοικεῖ, τοῦτο γὰρ δῆλον, οὐ λέγω τοῖς οὐσι μόνον, ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώποις, ἰδιάζοντά τινα δεῖ εἶναι τὸν λόγον 15 τῆς ἐνοικήσεως, καδ' ὃν ἐκείνοις πάρεστι μόνον, οἷς ἂν ἐνοικεῖν λέγεται. Οὐσίας μὲν οὖν λέγειν ἐνοικεῖν τὸν θεὸν τῶν ἀπρεπεστάτων ἔστιν· ἡ γὰρ ἀνάγκη τούτοις μόνοις αὐτοῦ τὴν οὐσίαν περιγράφειν, οἷς ἂν ἐνοικεῖν λέγεται, καὶ ἔσται τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐκτός, ὅπερ ἄρπον εἰπεῖν ἐπὶ τῆς ἀπείρου φύσεως τῆς ἀπανταχοῦ παρουσίας καὶ οὐδενὶ τόπῳ περιγραφομένης, ἢ λέγοντας ἀπανταχοῦ παρεῖναι τὸν 20 θεὸν τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας, ἅπασιν αὐτοῦ μεταδιδόναι καὶ τῆς ἐνοικήσεως, οὐκέτι μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἀλόγοις, ἥδη καὶ τοῖς ἀψύχοις, εἴπερ οὐσία τὴν ἐνοίκησιν αὐτῶν ποιέσθαι φήσομεν. Ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα ἀρεπῇ δηλονότι· τό τε γὰρ ἅπασιν ἐνοικεῖν λέγειν τὸν θεόν, τῶν ἀτόπων ἀντικρὺς ὁμολόγηται, καὶ τὸ τὴν οὐσίαν αὐτῷ περιγράφειν, ἀρεπές· οὐκοῦν οὐσία τὴν ἐνοίκησιν λέγειν 25 γίνεσθαι, τῶν εὐηθεστάτων ἂν εἴη. Τὸ δ' αὐτὸ ἂν τις εἴποι καὶ ἐπὶ τῆς ἐνεργείας· 25 ἡ γὰρ ἀνάγκη πάλιν αὐτῷ τὴν ἐνέργειαν τούτοις περιγράφειν μόνοις, καὶ ποῦ

5. Haec exhibet Leontius l. c. p. 300 ss. «Θ. ἐκ τοῦ κατὰ ἐνανθρωπήσεως τοῦ κυρ. ἡμῶν ἱ. κ. λόγου ζ». Κατὰ per contemptum dicit L., ut de libris contra Eunomium (Mal. l. i. VI. p. 299.) — τὰ τε ὑπὲρ Εὐνομίου κατὰ Βασιλείου τοῦ πάνυ, οὕτω γὰρ ἐγὼ καλῶ τὴν πάσης κατηγορίας μεστὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογίαν, — et l. i. memorat Theodori τὴν κατὰ τοῦ Ἰωβ βίβλον. Cyrill. Alex. Op. ed. Aubert. V. 2. epist. p. 198 — ἐγκύψας τοῖς Θεοδώρου κ. Διοδώρου βιβλίοις, οἷς γεγράφασιν οὐ περὶ τῆς σαρκώσεως μᾶλλον τοῦ μονογενοῦς, ἀλλὰ κατὰ τῆς σαρκώσεως, ἐπελεξάμην τινὰ τῶν κεφαλαίων. — 12. II Corr. 6, 16. — 13. Ed.: παρέντες κοινῇ. Versio lat. in Galland. bibl. vett. patr. T. XII. p. 691: omnes homines communiter. — 15. Ed.: λέγεται. — 17. Ed.: περιβλέπειν. Versio lat.: in his solis — includere. — 19. Ed.: λέγοντα. — Versio lat.: aut si dicant. — 20. Animo repete ex superioribus ἀνάγκη. Versio lat.: necesse erit — communicare. — 24. Versio lat.: non decet, immo impletum est. — 26. Versio lat.: solus (in quibus scilicet inhabitat).

στήσεται ἡμῖν ὁ λόγος, ὁ τοῦ πάντων προνοεῖν τὸν θεὸν καὶ ἅπαντα διοικεῖν καὶ ἐν πᾶσιν αὐτὸν ἐνεργεῖν τὰ προσήκοντα; ἢ πᾶσιν αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας μεταδιδόντες, ὑπερ οὖν πρέπον τε καὶ ἀκόλουθον, ἅπαντα γὰρ ὑπ' αὐτοῦ δυναμοῦται πρὸς τὸ συνεστάναι τε ἕκαστον καὶ κατὰ τὴν οἰκίαν φύσιν ἐνεργεῖν, πᾶσιν αὐτὸν ἐνοι-
5 κεῖν ἐροῦμεν. Οὐκοῦν οὔτε οὐσία λέγειν, οὔτε μὴν ἐνεργεῖα οἶόν τε ποιεῖσθαι τὸν θεὸν τὴν ἐνοίκησιν. Τί οὖν ἄρα ὑπολείπεται; τίνι χρησόμεθα λόγῳ, ὃς ἐπὶ τούτων τὸ ἰδιάζον φανεῖται φυλασσόμενος; δῆλον οὖν ὡς εὐδοκία λέγειν γίνεσθαι τὴν ἐνοίκησιν προσήκει. Εὐδοκία δὲ λέγεται ἢ ἀρίστη καὶ καλλίστη θέλησις τοῦ θεοῦ, ἢν ἂν ποιήσεται ἀρεσθεῖς τοῖς ἀνακειῖσθαι αὐτῷ ἐσπουδαχόσιν, ἀπὸ τοῦ εὖ
10 καὶ καλῶ δοκεῖν αὐτῷ περὶ αὐτῶν, τούτου συνήθως ὑπὸ τῆς γραφῆς εἰλημμένου τε καὶ κειμένου παρ' αὐτῇ. Οὕτω γοῦν ὁ μακάριος Δαβὶδ φησὶν· οὐκ ἐν τῇ δυναστείᾳ τοῦ ἵππου δελήσει, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκήσει, εὐδοκεῖ κύριος ἐν τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, καὶ ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, τοῦτο λέγων ὅτι οὐχ ἑτέροις συμπράττειν δοκιμάζει, οὐδὲ ἑτέροις συνεργεῖν ἐθέλει,
15 ἀλλὰ τούτοις φησὶ τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, τούτους ποιεῖται περὶ πολλοῦ, τούτοις συνεργεῖν καὶ ἐπαμύνειν αὐτῷ δοκητόν. Οὕτω τοίνυν καὶ λέγειν προσήκεν τὴν ἐνοίκησιν· ἄπειρος μὲν γὰρ ὢν καὶ ἀπερίγραφος τὴν φύσιν, πάρεστι τοῖς πᾶσι, τῇ δὲ εὐδοκίᾳ τῶν μὲν ἔστι μακρὰν, τῶν δὲ ἐγγύς· κατὰ γὰρ ταύτην τὴν ἔννοιαν λέγεται τὸ· ἐγγὺς κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς
20 τῷ πνεύματι σώσει, καὶ ἀλλαχοῦ· μὴ ἀπορῆλψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμα σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ. Ἐγγύς τε γὰρ γίνεται τῇ διαδέσει τῶν ἁγίων ταύτης τῆς ἐγγύτητος, καὶ πόρρωθεν πάλιν τῶν ἁμαρτανόντων γίνεται, οὔτε τῇ φύσει χωριζόμενος, οὔτε ταύτῃ πλησιαίτερον καθιστάμενος, τῇ δὲ σχέσει τῆς γνώμης ἀμφοτέρω ἐργαζόμενος. Ὡς περ τοίνυν τῇ εὐδοκίᾳ ἐγγύς
25 τε καὶ μακρὰν γίνεται, πρόδηλον γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὃ τί ποτε φαινὲν τὴν εὐδοκίαν, τούτου γε ἕνεκεν καὶ τὴν διάνοιαν τῆς προσηγορίας μετὰ πάσης ἐπελδόντες τῆς ἀκριβείας, οὕτω τῇ εὐδοκίᾳ καὶ τὴν ἐνοίκησιν ἀποτελεῖ, οὐκ ἐν τούτοις μὲν τὴν οὐσαν περιγράφων ἢ τὴν ἐνέργειαν, τῶν δὲ λοιπῶν κεχωρισμένος, ἀλλὰ πᾶσι μὲν παρὼν τῇ οὐσίᾳ, κεχωρισμένος δὲ τῶν ἀναξίων τῇ σχέσει τῆς διαδέσεως.
30 Οὕτω γὰρ αὐτῷ μειζόνως τὸ ἀπερίγραφον σώζεται, ὅταν φαίνεται μὴ ὡς ἀνάγκη τινὶ δουλεύων τῷ ἀπεριγράφῳ τῆς φύσεως. Ἐὰ μὲν γὰρ ἀπανταχοῦ παρὼν τῇ οὐσίᾳ παρείη καὶ τῇ εὐδοκίᾳ, ἐτέρως πάλιν ἀνάγκη δουλεύων εὐρίσκετο, οὐκέτι

5. V. Οὐκοῦν — — — δοκεῖν αὐτῷ περὶ αὐτῶν leguntur latine in Act. C. C. II. IV. 30. »Ejusd. ex septimo l. de Inc. —.» — 7. Ed. om. v. τὸ. — 13. Ps. 147, 10. 11. — 20. Ps. 34, 18. — 21. Ed.: ἀπανέλῃς. — 21. Ps. 51, 11. — 32. V. τῇ οὐσίᾳ παρ. καὶ ego adject. interpretem secutus: Si enim qui ubique adest substantia, adesset etiam beneplacito.

κατὰ γνώμην τὴν παρουσίαν ποιούμενος, ἀλλὰ τῷ ἀπείρῳ τῆς φύσεως καὶ τὴν γνώμην ἐπομένῃ ἔχων· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἅπασι πάρεστι τῇ φύσει, καὶ κεχώρισται ὧν ἐδέλει τῇ γνώμῃ, οὐδὲν τῶν ἀναξίων ἀπὸ τοῦ παρεῖναι τὸν θεὸν ὠφελουμένων, ἀλλήδεις αὐτῷ καὶ ἀκέραιον τὸ τῆς φύσεως ἀπερίγραφον διασώζεται. Οὕτω γοῦν τοῖς μὲν πάρεστι τῇ εὐδοκίᾳ, τῶν δὲ κεχώρισται, ὥσπερ ἂν εἰ τῇ οὐσίᾳ τῶν 5 λοιπῶν χωριζόμενος, τούτοις συνῇ. Ὅνπερ τοίνυν τρόπον τῇ εὐδοκίᾳ ἡ ἐνοικήσις γίνεται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ εὐδοκία καὶ τὸν τῆς ἐνοικήσεως τρόπον ἐναλλάττει. Ὁ γὰρ τὴν ἐνοίκησιν ἐργάζεται τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ τὸν λόγῳ τῆς οὐσίας ἀπανταχοῦ παρόντα τισὶ καὶ σφόδρα εὐαρεδμήτοις ἐκ τῶν ἀπάντων ἐνοικούντα γνωρίζει, εὐδοκίᾳ λέγω, τοῦτο πάντως καὶ τὸν τῆς ἐνοικήσεως τρόπον χαρακτηρίζει. Ὡσπερ 10 γὰρ πᾶσι τῇ οὐσίᾳ παρῶν, οὐ πᾶσιν ἐνοικεῖν λέγεται, ἀλλὰ τούτοις οἷς ἂν τῇ εὐδοκίᾳ παρῇ, οὕτω καὶ ἐνοικεῖν λέγεται, οὐκ ἴσον τὸ τῆς ἐνοικήσεως πάντως εὐρίσκεται, ἀλλ' ἀκόλουθον ἔξει τῇ εὐδοκίᾳ καὶ τὸν τῆς ἐνοικήσεως τρόπον. Ὅταν τοίνυν ἡ ἐν τοῖς προφήταις ἡ ἐν τοῖς ἀποστόλοις, ἡ ὅλως ἐν τοῖς δικαίοις ἐνοικεῖν λέγεται, ὡς ἐν δικαίοις εὐδοκῶν ποιεῖται τὴν ἐνοίκησιν, ὡς ἐναρέτοις κατὰ τὸν τρόπον 15 ἄρεσκομένους· ἐν αὐτῷ μέντοι τὴν ἐνοίκησιν οὐχ οὕτω φερόμεν γεγενῆσθαι, μὴ γὰρ ἂν τοσοῦτο μανηνόμεν ποτὲ, ἀλλ' ὡς ἐν νύϊ, οὕτω γὰρ εὐδοκήσας ἐνέφηκεν. Τί δέ ἐστιν τὸ ὡς ἐν νύϊ; ὥστε ἐνοικήσας ὅλον μὲν ἑαυτῷ τὸν λαμβανόμενον ἦνωσεν, παρεσκεύασε δὲ αὐτὸν συμμετασχεῖν αὐτῷ πάσης τῆς τιμῆς, ἥς αὐτὸς ὁ ἐνοικῶν υἱὸς ὧν φύσει μετέχει, ὡς συντελεῖν μὲν εἰς ἐν πρόσωπον κατὰ γε τὴν πρὸς αὐτὸν 20 ἔνωσιν, πάσης δὲ αὐτῷ κοινωνεῖν τῆς ἀρχῆς, οὕτω δὲ πάντα κατεργάζεσθαι ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ τὴν τοῦ παντὸς κρίσιν τε καὶ ἐξέτασιν δι' αὐτοῦ τε καὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας ἐπιτελεῖν, τῆς διαφορᾶς ἐν τοῖς κατὰ τὴν φύσιν χαρακτηρίζουσι δηλονότι νοουμένης.

Cognosci autem personae unitatem, eo quod omnia per eum perficit: quae 25 unitas facta est ex inhabitatione quae est secundum bonam voluntatem. Unde dicentes Filium Dei iudicem venturum esse de caelis, simul hominis et Dei Verbi adventum intelligimus: non quod similiter ei Deus Verbum traducitur secundum naturam, sed quod bona voluntate unitas omni modo cum eo erit ubicumque fuerit, eo quod et omnia perficit per eum.

8 Ed.: ὁ τῷ. — 9. Ed.: γνωρίζειν. — 14. V. ἡ ἐν τ. προφ. scriptori restitui. Interpres: vel in prophetis. — 16. Intellige Christum. — 24. Ed.: ὅλον ὄχι. — 25. Haec, quae apud Leontium frustra quaesivi, huc fere pertinere videntur. Addunt ea Act. C. C. II. IV. 30 allatis illis quae supra p. 18 not. 5. memoravimus. («Et post alia.»). — 25. C. Par.: cognoscit. — 25. C. Bellov.: perficit, c. Par.: fecit. — 29. C. Par.: naturam vestram. — 30. C. Bellov.: per eum perficit, C. Par.: per eum fecit.

Ὡς περ τοίνυν ἡμεῖς εἰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τελείως ἐσόμεθα τῷ πνεύματι τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν κυβερνώμενοι, ἀλλ' οὖν γε μερικὴν τινὰ ἐντεῦθεν ὥς περ ἀπαρχὴν ἔχομεν, καὶ ὁ καὶ βοηθούμενοι τῷ πνεύματι οὐχὶ κατακολουθεῖν τοῖς λογισμοῖς τῆς ψυχῆς ἀναγκαζόμεθα, οὕτω καὶ ὁ κύριος, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα παν-
 5 τελῶς ἔσχεν ἐν αὐτῷ καθόλου τὸν θεὸν ἐνεργοῦντα λόγον, ἀχώριστον ἔχων πρὸς αὐτὸν πᾶσαν ἐνέργειαν, ἀλλ' οὖν γε καὶ πρὸ τούτου πλείστον ὅσον εἶχεν ἐπιτε-
 λοῦντα ἐν αὐτῷ τὰ πλείστα τῶν δεόντων, συγχωρούμενος μὲν τέως πρὸ τοῦ σταυροῦ διὰ τὴν χρεῖαν οἰκεία προδέσει τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἀρετὴν πληροῦν, παρορμώμενος
 10 δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τούτοις καὶ ῥωννύμενος πρὸς τὴν παντελεῖαν τῶν προσηκόντων ἐκπλήρωσιν. Ἔσχε μὲν γὰρ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ κατὰ τὴν μήτραν διαπλάσει τὴν πρὸς αὐτὸν ἔνωσιν, ἐφ' ἡλικίας δὲ γεγονώς καὶ ἢ ἡ διάκρισις ἐγγίνεσθαι πέφυκε τοῖς ἀνθρώποις τῶν τε καλῶν καὶ τῶν μὴ τοιούτων, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ
 τῆς ἡλικίας ἐκείνης συντομώτερόν τε πολλῷ καὶ ταχύτερον τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τὴν διακριτικὴν τῶν τοιούτων δύναμιν ἐπεδείξατο, ἐπεὶ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις
 15 οὐ πᾶσιν ὁμοίως κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἢ τῆς διακρίσεως ἐγγίνεται δύναμις, τῶν μὲν ταχύτερον πλείονι τῇ φρονήσει τοῖς δέουσιν ἐπιβαλλόντων, τῶν δὲ πλείονι τῷ χρόνῳ τῇ γυμνασίᾳ τοῦτο προσκτωμένων, ὅπερ δὴ ἐξαιρέτως αὐτῷ παρὰ τοὺς λοιποὺς ὀξύτερον ἢ κατὰ τὴν κοινὴν τῶν λοιπῶν ἡλικίαν προσγέγονεν, εἰκότως
 καὶ κατὰ τὰ ἀνθρώπινα ἔχειν τι πλεονόφειλοντος, ὅσῳ περ οὐδὲ κατὰ τὴν κοινὴν
 20 φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἐτέτεκτο ἐκ συνδυασμοῦ ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς, ἀλλ' ὑπὸ τῆς θείας τοῦ πνεύματος ἐνεργείας διεπέπλαστο. Εἶχεν τε καὶ ῥοπὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν πρὸς τὰ κρείττω τῇ πρὸς τὸν θεὸν λόγον ἐνώσει, ἥς καὶ ἠξίωτο κατὰ πρόγνωσιν τοῦ θεοῦ λόγου, ἄνωθεν αὐτὸν ἐνώσαντος ἑαυτῷ. Οὕτω δὲ τούτων ἀπάντων ἔνεκεν
 εὐθύς μετὰ τῆς διακρίσεως ἔσχε μὲν πολλὴν πρὸς τὸ κακὸν τὴν ἀπέχθειαν, ἀσχέτω
 25 δὲ στοργῇ πρὸς τὸ καλὸν ἑαυτὸν συνάψας, ἀνάλογόν τε τῇ οἰκείᾳ προδέσει καὶ τὴν τοῦ θεοῦ λόγου συνέργειαν δεχόμενος, ἄτρεπτος λοιπὸν τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς διετηρεῖτο, τοῦτο μὲν αὐτὸς οὕτως ἔχων γνώμης, τοῦτο δὲ τῆς προδέ-
 σεως οὕτω διατηρουμένης αὐτῷ τῇ τοῦ θεοῦ λόγου συνεργείᾳ. Καὶ μετῴκει μὲν
 σὺν εὐμαρείᾳ πλείστη ἐπ' ἀκριβεστάτην ἀρετὴν, εἴτε τὸν νόμον φυλάττων πρὸ τοῦ
 30 βαπτίσματος, εἴτε τὴν ἐν τῇ χάριτι μετιῶν πολιτείαν μετὰ τὸ βάπτισμα, ἥς δὴ καὶ ἡμῖν τὸν τύπον παρείχετο, ὁδὸς τις ἡμῖν ἐπὶ τοῦτο καθιστάμενος· οὕτω δὲ λοιπὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανούς ἀνάληψιν ἐπιδείξας ἑαυτὸν καὶ ἐκ τῆς οἰκείας γνώμης τῆς ἐνώσεως ἄξιον, προσειληφώς δὲ ταύτην καὶ πρὸ τούτου
 ἐν αὐτῇ τῇ διαπλάσει τῇ τοῦ δεσπότου εὐδοκίᾳ, ἀκριβῆς λοιπὸν καὶ τῆς ἐνώσεως

παρέχεται τὴν ἀπόδειξιν, οὐδεμίαν ἔχων κεχωρησμένην καὶ ἀποτετμημένην ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ λόγου, ἔχων δὲ ἅπαντα ἐν αὐτῇ διαπραττόμενον τὸν θεὸν λόγον διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔνωσιν. Οὕτω γοῦν πρὸ μὲν τοῦ σταυροῦ καὶ πεινῶντα ὀρώμεν, καὶ διψῶντα γνωρίζομεν, καὶ δειλῶντα μανθάνομεν, καὶ ἀγνοοῦντα εὐρίσκομεν, ἐπέπερ καὶ τὴν προδεσιν τῆς ἀρετῆς παρ' ἐαυτοῦ συνεισεφέρετο· καὶ μάρτυς τῶν 5 λεγομένων Ἡσαΐας ὁ προφήτης λέγων· διότι πρὶν ἢ γινῶσθαι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἀπειδεῖ πονηρὰ τοῦ ἐκλεῖξασθαι τὸ ἀγαθόν, δηλονότι διακρίσει μισήσας μὲν ἐπεῖνο, τοῦτο δὲ ἀγαπήσας· διακρίσει γὰρ ἡ ἐκλογή πάντως τῇ πρὸς τὰ χεῖρα γίνεται. Πῶς οὖν πρὶν ἢ γινῶσθαι τὸ παιδίον τοῦτο διακρίσσεται; τουτέστι πρὶν 10 ἐπ' ἐκείνης γενέσθαι τῆς ἡλικίας, ἐν ᾗ σὺνῆδες τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις ποιῆσαι τῶν πρακτέων τὴν διάκρισιν, ἔχοντος αὐτοῦ πλεόν καὶ ἐξαιρετον παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους. Εἰ γὰρ ἔτι καὶ παρ' ἡμῶν εὐρίσκεται πολλάκις νήπια μὲν τὴν ἡλικίαν, πολλῆς δὲ συνέσεως ἐπίδοξιν παρεχόμενα, ὥς εἰς θαῦμα ἄγειν τοὺς ὀρώντας διὰ τὸ μίξονα τῆς ἡλικίας τὴν οἰκείαν ἐπιθεῖνυσθαι φρόνησιν, πόλλῃ δὴ πονοῦν ἐπεῖνον τὸν ἀνθρώπον ἅπαντας ὑπερβαίνειν ἐχρῆν τοὺς κατ' αὐτὸν ἀνθρώπους. 15

Ἰησοῦς δὲ προσέκοπτεν ἡλικίᾳ καὶ σοφίᾳ καὶ χάριτι παρὰ τε θεῷ καὶ ἀνθρώποις. Ἡλικίᾳ μὲν γὰρ προσκόπτει τῶν χρόνων προβαίνοντων, σοφίᾳ δὲ κατὰ τὴν τῶν χρόνων πρόοδον τὴν σύνεσιν προσκτώμενος, χάριτι δὲ ἀκόλουδον τῇ συνέσει καὶ τῇ γνώσει τὴν ἀρετὴν μετιών, ἐξ ἧς ἡ παρὰ τῷ θεῷ χάρις αὐτῷ τὴν προσδήκην ἐλάμβανε· καὶ ἐν πᾶσι τούτοις προσέκοπτεν παρὰ τε θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τῶν μὲν 20 ὀρώντων τὴν προσκοπὴν, τοῦ δὲ οὐχ ὀρώντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιμαρτυροῦντος καὶ συνεργοῦντος τοῖς γινόμενοις. Αἴτιον δὲ ἄρα πᾶσι τοῖς ἀρετὴν ἀκριβέστερόν τε καὶ μετὰ πλείονος ἐπλήρου τῆς εὐχαρείας ἢ τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις ἦν δυνατόν, ὅσῳ καὶ κατὰ πρόγνωσιν τοῦ ὁποῖός τις ἔσται ἐνώσας αὐτὸν ὁ θεὸς λόγος ἐκαστῷ ἐν αὐτῇ τῆς διαπλάσεως ἀρχῇ μίξονα παρεῖχεν τὴν παρ' ἐαυτοῦ 25 συνέργειαν πρὸς τὴν τῶν δεόντων κατόρθωσιν, ὑπὲρ τῆς ἀπάντων σωτηρίας τὰ κατ' αὐτὸν οἰκονομῶν καὶ παρορμῶν μὲν ἐπὶ τὰ τελεώτερα, ἐπικουφίσαν δὲ αὐτῷ τῶν κόπων τὸ πλεόν, εἴτε τῶν κατὰ ψυχὴν, εἴτε καὶ τῶν κατὰ τὸ σῶμα, καὶ οὕτως αὐτῷ μείζονά τε καὶ κουφοτέραν τῆς ἀρετῆς κατασκευάζων τὴν ἐκπλήρωσιν.

Ἦνωτο μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τῷ θεῷ ὁ ληφθεὶς κατὰ πρόγνωσιν, ἐν αὐτῇ τῇ 30 διαπλάσει τῆς μήτραις τὴν καταρχὴν τῆς ἐνώσεως δεξάμενος· ἤδη δὲ τῆς ἐνώσεως ἡξιωμένος, ἀπάντων ἐτύγχανεν ὅσον εἰκὸς ἦν ἀνθρώπον τυχεῖν ἡνωμένον τῷ μονογενεῖ καὶ τῶν ὅλων δεσπότῃ, μείζονων ἀξιούμενος παρὰ τοὺς λοιποὺς, ὅσῳ περ αὐτῷ καὶ τὸ τῆς ἐνώσεως ἐξαιρετον εἶναι συνέβαινεν. Ἡξιώθη γοῦν καὶ τῆς τοῦ

7. Jes. 7, 16. — 16. Luc. 2, 52. — 24. Ed.: αὐτῷ ὁ. — 33. Ed.: παρὰ τοὺς.

πνεύματος ἐνοικήσεως πρῶτος παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, καὶ ἡξιώθη ταύτης οὐχ ὁμοίως τοῖς λοιποῖς· οὗτος μὲν γὰρ ὅλην τὴν χάριν τοῦ πνεύματος ἐν ἑαυτῷ ἐδέξατο, ἑτέροις δὲ μερικὴν παρείχεν· τοῦ παντός πνεύματος τὴν μετουσίαν, οὕτω δὲ καὶ ἐνεργεῖν ἐν αὐτῷ ἅπαν τὸ πνεῦμα συνέβαινεν· τὸ μὲν οὖν φθεγγόμενον 5 κατ'αὐτὴν τῆς φωνῆς τὴν προφορὰν ἄνθρωπος ἦν, ἡ δὲ γε τῶν λεγομένων δύναμις πολλή τις καὶ διάφορος.

Ἐκ τοῦ λόγου η. Καὶ γὰρ τὴν δόξαν ἣν ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς· ποίαν ταύτην; τοῦ τῆς υἰοθεσίας μεταλαβεῖν· ταύτην γὰρ ἔλαβεν αὐτὸς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον βαπτισθεὶς πρότερον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἔνθα δὴ καὶ προετυπώθη ἐν αὐτῷ τὸ ἡμέ- 10 τερον βάπτισμα ἢ τε γιγνομένη ἀναγέννησις ἐμαρτυρεῖτο τῇ πατρικῇ φωνῇ λέγοντος· οὗτος ἐστὶν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα. Καὶ τὸ πνεῦμα κατελθὼν ἔμεινεν ἐπ' αὐτῷ, κατὰ καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ βαπτίσματι τούτου μετέχειν ἐμέλλομεν, ὅπερ λοιπὸν ἐξαιρέτως αὐτῷ παρ' ἡμᾶς προσέγεγονε, διὰ τῆς πρὸς τὸν θεὸν λόγον ἐνώσεως τούτων μετέχοντι ὧν ὁ κατὰ φύσιν υἱός.

15 Πανταχόθεν ἄρα δηλόν, ὡς περιττὸν μὲν τὸ τῆς κράσεως καὶ ἀπρεπὲς καὶ ἀφαρμόζον, ἐκάστης τῶν φύσεων ἀδιαλύτως ἐφ' ἑαυτῆς μεινιάσης, πρόδηλον δὲ ὡς τὸ τῆς ἐνώσεως ἐφαρμόζον· διὰ γὰρ ταύτης συναχθεῖσαι αἱ φύσεις ἐν πρόσωπον κατὰ τὴν ἔνωσιν ἀπετέλεσαν, ὥστε ὅπερ ὁ κύριος ἐπὶ τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς φησὶν, ὥστε σὺκέτε εἰσὶ δύο ἀλλὰ σὰρξ μία, εἵπομεν ἂν καὶ ἡμεῖς εἰκότως 20 κατὰ ἐνώσεως λόγον, ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο πρόσωπα, ἀλλ' ἐν, δηλονότι τῶν φύσεων διακεκριμένων. Ὡς περ γὰρ ἐκεῖ οὐ λυμαίνεται τῷ ἀριθμῷ τῆς δυάδος τὸ μίαν λέγεσθαι τὴν σάρκα, πρόδηλον γὰρ κατ' ὃ μίαν λέγονται, οὕτω κἀνταῦθα οὐ λυμαίνεται τῇ τῶν φύσεων διαφορᾷ τοῦ προσώπου ἢ ἔνωσις· ὅταν μὲν γὰρ τὰς φύσεις διακρίνωμεν, τελείαν τὴν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου φαρμέν καὶ τέλειον τὸ πρόσωπον, 25 οὐδὲ γὰρ ἀπρόσωπον ἔστιν ὑπόστασιν εἰπεῖν, τελείαν δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν καὶ τὸ πρόσωπον ὁμοίως· ὅταν μέντοι ἐπὶ τὴν συνάφειαν ἀπιδώμεν, ἐν πρόσωπον τότε φαρμέν.

Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον κἀνταῦθα ἰδίαν φαρμέν τοῦ θεοῦ λόγου τὴν οὐσίαν, ἰδίαν δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου· διακεκριμέναι γὰρ αἱ φύσεις, ἐν δὲ τὸ πρόσωπον τῇ 30 ἐνώσει ἀποτελούμενον, ὥστε κἀνταῦθα ὅταν μὲν τὰς φύσεις διακρίνειν πειρώμεθα,

7. Haec tria fragmenta leguntur ap. Leont. l. c. p. 305. — 7. Joh. 17, 22. — 11. Mith. 3, 17. — 12. Joh. 1, 32. — 15. Hoc fragmentum legitur etiam, sed non integrum graece in Justin. ep. l. c. p. 621 et latine in Act. C. C. II. IV. 29., II. VI. p. 344., Vig. C. 30., Pel. ep. p. 443. — 17. Just. ep.: ἐφαρμόζει. — 19. Matth. 19, 6. — 23. Just. ep.: τὴν — διαφορὰν. — 26. Just. ep.: εἶδωμεν.

τέλειον τὸ πρόσωπον φαιμέν εἶναι τὸ τοῦ ἀνθρώπου, τέλειον δὲ καὶ τὸ τῆς θεότητος, ὅταν δὲ πρὸς τὴν ἔνωσιν ἀποβλέψωμεν, τότε ἐν εἶναι τὸ πρόσωπον ἅμφω τὰς φύσεις κηρύττομεν, τῆς τε ἀνθρωπότητος τῇ θεότητι τὴν παρὰ τῆς κτίσεως τιμὴν δεχομένης, καὶ τῆς θεότητος ἐν αὐτῇ πάντα ἐπιτελούσης τὰ δέοντα.

Ἐκ τοῦ λόγου δ. Ἐνταῦθα τοίνυν τὸ ἐγένετο οὐδαμῶς ἐτέρως λέγεσθαι δυνά- 5 μενον εὐρήκαμεν, ἢ κατὰ τὸ δοκεῖν, ὃ δὴ καὶ αὐτὸ λεγόμενον ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ κυρίου δι' ἐτέρων ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἀκριβέστερον ἐδιδάξαμεν· τὸ γὰρ δοκεῖν ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, τὸ δὲ δοκεῖν οὐ κατὰ τὸ μὴ εἰληφέναι σάρκα ἀληθῆ, ἀλλὰ κατὰ τὸ μὴ γεγενῆσθαι. Ὅταν μὲν γὰρ ἔλαβεν λέγη, οὐ κατὰ τὸ δοκεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθὲς λέγει, ὅταν δὲ ἐγένετο, τότε κατὰ τὸ 10 δοκεῖν, οὐ γὰρ μετεποιήθη εἰς σάρκα. Προσεκτέον οὖν τὴν διάνοιαν τοῦ εὐαγγελιστοῦ, οὕτως γὰρ γνωσόμεθα τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν.

Ὅπερ γὰρ ἐφ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐν τόπῳ λέγεται σχέσιν, τοῦτο ἐπὶ τοῦ θεοῦ κατὰ τὴν τῆς γνώμης. Ὡς γὰρ φαμέν ἐφ' ἡμῶν ὅτι ἐν τῷδε γέγονα τῷ τόπῳ, οὕτως καὶ ἐπὶ θεοῦ ὅτι γέγονεν ἐν τῷδε, ἐπειδὴ ὅπερ ἐφ' ἡμῶν ἢ μετάβασις ἐρ- 15 γάζεται, τοῦτο ἐπὶ τοῦ θεοῦ ἢ γνώμη, ἀπανταχοῦ τῇ φύσει τυγχάνοντος.

Si utique quod dictum est Verbum caro factum est, secundum aliquam conversionem dictum est, quomodo inhabitavit suscipiendum est? Palam est enim omnibus, quia quod inhabitat aliud est quam quod inhabitatur. Inhabitavit enim in nobis, nostram naturam sumens et habitans, et in ea omnia salutis nostrae 20 dispensans. Quomodo ergo inhabitans caro factus est Deus Verbum. Palam est quia non conversus, neque translatus: non enim inhabitare diceretur.

Ἐκ τοῦ λόγου ι. Ὡφθῃ δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν, καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτελέστερον προσηύχετο, καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὥσει θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν γῆν. Οὐκοῦν τὸν μὲν ἀγῶνα, καὶ τοῦτον 25 οὐ τὸν τυχόντα φανερώς ὑπομεμενηκότα τὸν Χριστὸν ἐκ τῶν εἰρημένων μανδάνομεν.

Ποίαν δὲ καὶ ἔξει ἀκολουθίαν τὸ λεγόμενον, ὃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς καὶ ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ· ἀναιρεῖται γὰρ θατέρῳ τὸ ἕτερον, τὸ μὲν καταβεβηκέναι ἐξ οὐρανοῦ τῷ εἶναι ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸ δὲ εἶναι τῷ καταβεβηκέναι. Ἀλλὰ κατα- 30 βέβηκε μὲν τῇ εἰς τὸν ἀνθρωπον ἐνοικήσει, ἔστι δὲ ἐν οὐρανῷ τῷ ἀπεριγράφῳ τῆς φύσεως πᾶσι παρῶν.

5. Cf. Leont. l. c. — 5. Joh. 1, 14. — 17. V. Fac. 9, 5. «Th. nono de incarn. libro adversus eosdem Apollinaristas.» — 19. Fac. interjicit haec: Sed idem interpres est proprii verbi, et praeveniens omnem calumniam tibi claudat. — 21. Sic c. Ver. Ed.: factum est Dei V. — 23. Leont. l. c. p. 306. — 24. Ed.: ἀγῶνα. Versio lat.: agonia. — 25. Versio lat.: decurrentis. — 26. Luc. 22., 43. 44. — 28. Joh. 3, 13.

Σκοπῶμεν τοίνυν τίς ἄνθρωπος περὶ οὗ ἐκπλήττεται καὶ θαυμάζει, ὅτι δὴ ὁ
μονογενὴς κατηξίωσεν αὐτοῦ μνησθῆναι τε καὶ ἐπισκοπὴν ποιήσασθαι· ἀλλ' ὅτι
μὲν οὐκ περὶ παντός ἀνθρώπου εἴρηται ἐν τοῖς ἀνώτερω δέδεικται, ὅτι δὲ οὐδὲ
περὶ ἐνός τινος τῶν τυχόντων καὶ τοῦτο εὐδηλον· ἵνα δὲ ἅπαντα παρῶμεν, τὸ
5 πάντων εὐπιστότερον τὴν ἀποστολικὴν μαρτυρίαν ἐκδεξώμεθα. Scribit igitur
apostolus ad Hebraeos, narrans de Christo, personamque suam non accepta-
bilem apud eos confirmans, ita dicit: testificatus est vero alicubi quidam
dicens: quid est homo quod memor es ejus? aut filius hominis, quod visitas
eum? Minorasti eum paulo minus ab angelis, gloria et honore coronasti eum,
10 et constituisti eum supra opera manuum tuarum: omnia subjecisti sub pedibus
ejus. Et cum testimonium dixisset, interpretans ipsum intulit: Subjiciendo autem
omnia, nihil dimisit non subiectum. Modo autem nondum videmus omnia ei
subjecta. Et quis homo est, docens nos, quoniam dubium erat a voce posita
apud beatum David, intulit: Paulo autem minus ab angelis minoratum videmus
15 Jesum, propter passionem mortis gloria et honore coronatum. Si igitur ex evan-
geliis quidem erudimur, ad dominum dixisse beatum David omnia quae sunt
psalmi, et cetera, et quod memor es, et visitas, et minorasti, et subjecisti, ex
apostolo vero Jesum esse discimus, de quo loquens David dicit, quod ejus me-
mor est, et quod eum visitavit, sed etiam quod omnia subjecit ei, cum paulo
20 minus ab angelis minorasset eum, cessate vel vix aliquando a vestra impudentia,
cognoscentes quod oportet. Videtis enim hominum sceleratissimi, quanta natu-
rarum est differentia, quod hic quidem stupefactus est, quia et memor esse
hominis dignatur, et visitare eum ceterorumque participem facere, quorum eum
participem fecit: ille vero e contrario miratur, quod tantorum particeps esse
25 supra suam naturam meruit: et hic quidem tamquam beneficium dans mirificatur,
et magna praestans, et supra naturam ejus qui consequitur beneficium: ille vero
tamquam beneficium consequens, et majora, quam est, ab eo suscipiens.

Sicut enim per tales voces ex scriptura divina naturarum differentias edocemur,
sic et adunationem discimus, quoties ambarum naturarum proprietates in unum
30 conducit, et sicut de uno quodam eloquitur. Hoc enim est simul ostendere et
naturas differentes, et personae adunationem: ex differentia quidem eorum quae

---

1. Haec latine habentur in Act. C. C. II. V. p. 234 s., ubi multo plura quam apud Leon-
tium leguntur. — 3. V. περὶ π. ἀνθρώπου ego adjicienda censui. Act. C. C. II. V.: de omni.
c. Par.: de omnibus. — 14. V. minus om. c. Par. — 21. C. Belloy.: o omnium hominum.
— 26. V. 'et ante supra om. c. Par. — 28. Cf. Facund. 9, 3. «decimo l. capitulo LXX.» —
28. C. Ver.: differentiam.

dicuntur differentia intelligitur naturarum: cum autem rediguntur, manifestam suspicimus adunationem. Beatus itaque Joannes evangelista dicit: Altera die vidit Jesum venientem ad se et dicit, ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Iste est de quo ego dixi, quia post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat, et ego nesciebam eum. Hic enim dicendo, vidit Jesum venientem ad se, et dicit, ecce agnus Dei, manifeste humanitatem significare mihi videtur. Hoc enim videbat baptista Joannes, hoc erat quod susceperat mortem: corpus videlicet, quod pro omni oblatum est mundo. Quod vero sequitur, qui tollit peccata mundi, nequaquam jam convenit carni. Non enim illius erat totius mundi peccatum auferre, sed erat hoc pro certo divinitatis opus.

10

Ex libro undecimo. Ad haec itaque sufficiunt quidem et quae diximus, ubi et naturarum differentiam ostendimus, et personae unitatem, et quod secundum naturae iste quidem beneficium accipit, ille autem beneficium dat, certa constituta unitate, ex qua indivise ab universa creatura honor impletur.

Ἐκ τοῦ λόγου ιβ. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν· ἀλλάξουσιν ἡμῖν ἐν τῷ νύφ, ἀλλ' ἐν 15 νύφ, ὃ δὲ καὶ λεγόμενον ἀπολύτως ἀμφοτέρω κατὰ ταυτὸν σημαίνει ἡθύναιτο, πρωτοτύπως μὲν σημαίνων τὸν ἀληθινὸν υἱόν, ἀληθεῖ δὲ υἱὸν λέγει τὸν τῇ φυσικῇ γεννήσει τὴν υἰότητα κατεχόμενον, ἐπομένως δὲ συναπεδεχόμενον τῇ σημασίᾳ καὶ τὸν κατὰ ἀλήθειαν τῆς αἰῶος μετέχοντα τῇ πρὸς αὐτὸν ἐνώσει.

Ἄρα παύσονται λοιπὸν τῆς ἀναισχύντου μάχης, ἀποστήσονται δὲ λοιπὸν τῇ 20 μακαρίας φιλοπετειας, αἰδοσθέντες τῶν ἐξημέμων τὸ προσεπές; πολλοὺς γὰρ φησὶν υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα. Ἰδοὺ τοίνυν ἐν τῷ τῆς υἰότητος λόγῳ καὶ συγκατατάττειν ὁ ἀπόστολος φαίνεται τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον τοῖς πολλοῖς, οὗ κατ' ὁμοίωσιν ἐκείνους τῆς υἰότητος μετέχων, ἀλλὰ κατ' ὁμοίωσιν κατ' ὃ χάρις προσέλαχε τὴν υἰότητα, τῆς δεότητος μόνης τὴν φυσικὴν υἰότητα κατεχόμενης· πρὸ 25 θύλον γὰρ ἐκείνο, ὡς τῆς υἰότητος αὐτῷ παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους πρόσσει τὸ ἐξαιρετὸν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐνώσει, ὅθεν καὶ τῇ τοῦ νύφ φωνῇ συναπινυρούμενος συμπαραλαμβάνεται. Ἀλλὰ λογοποιοῦνται πρὸς ἡμᾶς, ὅτι εἰ δύο τέλει φάσσομεν, πάντως δύο καὶ τοὺς υἱοὺς ἐροῦμεν. Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ υἱὸς εἴρηται ἐν τῇ δεύτῃ γραφῇ καὶ αὐτὸ τῆς δεότητος ἐπεξηγημένης τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις συνεταγμένος, καὶ 30 οὐκ ἤδη φῶς φαμέν τοὺς υἱοὺς, εἰς δὲ ὁ υἱὸς ὁμολογεῖται δικαίως, ἐπεὶ περὶ ἡ τῶν φύσεων διαίρεσις ἀναγκαίως δεῖται διαμένειν καὶ ἡ τοῦ προσώπου ἕνωσις ἀδιασπάστως φυλάττεσθαι. Καὶ εἰρηκῶς πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, ἐπάγει

5. Joh. 1, 29. ss. — 11. V. Act. C. C. II. VI. p. 343. — 15. Cf. Leont. I. c. p. 306 ss. — 16. Hebr. 1, 1. — 20. Haec leguntur latine ex parte Act. C. C. II. IV. 46. «Ej. ex interpretatione op. ad Hebr.», Vig. C. 47., Act. C. C. II. V. p. 236. — 22. Hebr. 2, 10.

τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι. Ὁρᾶτε πῶς φανερώς τὸν θεὸν λόγον φησὶ διὰ παθημάτων τετελειωκέναι τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον, ὃν καὶ ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἐκάλεσεν, ὥς αὐτὸν τε πρῶτον ταύτης ἀξιοθέντα καὶ ἑτέροις αἷτιον καταστάντα.

5 "Ἀπαι γὰρ τοῖς τοιοῦτοις κατὰ τὴν ἐξήγησιν τὸ τοῦ υἱοῦ τιθέντες ὄνομα διατελοῦσιν· ἀνθρωπινωτέρων γὰρ ὄντων τῶν λεγομένων, ἐδικαίουν ταύτη κεχρησθαι τῇ φωνῇ, ἣν τινα καὶ εἶναι αὐτῷ τὴν προσηγορίαν συνέβαινεν, καὶ ὅτι Ἰησοῦς ὄνομα τοῦ ἀναληφθέντος ἢ προσηγορία; ὥσπερ καὶ τῶν ἀποστόλων τὸ Πέτρος καὶ Παῦλος, ἣ εἰ τι τοιοῦτο λεγόμενον, οὕτω τε ἐπικληθὲν αὐτῷ μετὰ τὴν γέννησιν
10 τὴν ἐκ Μαρίας.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο φασιν, ὅτι τὸ Ἰησοῦς ὄνομα σωτήρα σημαίνει, σωτήρ δὲ φασὶ πῶς ἂν ὁ ἄνθρωπος λέγοιτο; ἐπιλεησμένοι ὅτι Ἰησοῦς ἐλέγετο καὶ ὁ τοῦ Νανῆ, καὶ τὸ δὴ θαυμαστόν, οὐκ ἀπό τινος οὕτω κληθεὶς συντυχίας ἐν τῇ γενέσει, ἀλλὰ μετονομασθεὶς ὑπὸ τοῦ Μωσέως· δῆλον δὲ ὡς οὐκ ἂν αὐτὸ δεῖναι ἐπ' ἀν-
15 θρώπου ἠέσχετο, εἴπερ θείας ἦν πάντως φύσεως σημαντικόν.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάσαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προ-
φήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ. Φανερώς γὰρ ἐνταῦθα ἐν υἱῷ τῷ ἀνθρώπῳ λέγων δεικνυται. Cui enim dixit aliquando angelorum:
filius meus es tu, ego hodie genui te. Nullum, dicit, participem fecit dignitatis
20 filii. Hoc enim quod dixit, genui te, quasi per hoc participationem filiationis
dedit: omnino vero aperte nullam habens ad Deum Verbum communionem ap-
paret hoc quod dictum est.

Ὡστε οὐ μόνον υἱὸν αὐτὸν ἀποκαλεῖ τοῦ θεοῦ λόγου ἀφορισίας, ἀλλὰ καὶ
συντάττων κατὰ τὸν τῆς υἰότητος λόγον τοῖς λοιποῖς τοῖς μετεσχηκόσι τῆς υἰότητος
25 ἐλέγχεται, ἐπεὶ περ χάριτι καὶ αὐτὸς μετέσχηκε τῆς υἰότητος, οὐ φυσικῶς ἐκ τοῦ
πατρὸς γεγεννημένος, ἔχων μέντοι παρὰ τοὺς λοιποὺς τὴν ὑπεροχήν, ὅτι τῇ πρὸς
αὐτὸν ἐνώσει κέκτηται τὴν υἰότητα, ὃ δὴ κυριωτέραν αὐτῷ τοῦ πράγματος χαρί-
ζεται τὴν μετουσίαν.

Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτῷ Ἰησοῦν· οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου
30 κληθήσεται. Ἰδοὺ τοίνυν ὅπως τὸν ἐκ Μαρίας εὐαγγελιζόμενος τόκον κατὰ σάρκα
λέγων, καὶ Ἰησοῦν μὲν αὐτὸν κληθῆναι κελεύει, υἱὸν δὲ ὑψίστου κληθήσεσθαι

1. Hebr. 2, 10. — 3. V. αὐτῶν versionem lat. secutus addidi. — 11. Haec v. latine in Act. C. C. II. IV. 47. et in Vig. C. 48. — 16. Latine haec leguntur in Act. C. C. II. V. p. 239, ubi nonnulla adduntur. — 17. Hebr. 1, 1. — 19. Hebr. 1, 5. — 19. C. Par.: angelorum participem. — 23. V. haec latine in Act. C. C. II. IV. 48. et in Vig. C. 49. — 30. Luc. 1, 31. 32. Αὐτῷ. Versio lat.: ejus.

προαγορεύει, εικάσας τὸ μὲν τεθῆναι καλεῦν ὡς προσήγοριαν τοῦ τιτομέπου, τὸ δὲ κληθῆσθαι προαγορεύων, ἐπειδὴ τιμῆς ἦν σύμβολον τὸ ὄνομα, ἣν ἐξῆς ἐβεβαίου τοῦ πράγματος ἡ μετονομα.

Διῆλον δὲ ὅτι περ ἐν τῇ πᾶσι φύσεων διακρίσει πάντως ἡμῶν ἐπιτετήρηται τὸ εἶδέναι, ὡς ὁ μὲν θεὸς λόγος κατὰ τὴν φυσικὴν γέννησιν υἱὸς εἶναι λέγεται, ὁ δὲ ἄνθρωπος πολλὰ γὰρ μάλλον οὐσίας ἢ κατ' αὐτὸν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀξίας ἀπολαύσει διὰ τὴν πρὸς ἐκείνον συνάφειαν.

Ad haec autem beatus apostolus respondens conatur ostendere, quomodo participes est divini honoris, et quod eo fruitur non propter suam naturam, sed propter inhabitantem virtutem.

10

Si vero aliquis interrogare voluerit, quid tandem esse dicam Jesum Christum, dico Deum et filium Dei.

Ex libro tertio decimo. Consonantia et apostolus dicit: Et manifeste magnum est pietatis mysterium, ὅς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, δεικνύσθαι ἐν πνεύματι λέγων αὐτὸν, εἶτε ὡς πρὸ τοῦ βαπτίσματος μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας τὸν νόμον φυλάξαντα, εἶτε ὡς καὶ μετ' ἐκεῖνο τὴν τῆς χάριτος πολιτείαν τῇ τοῦ πνεύματος συνεργάτῃ μετὰ πολλῆς πληροῦντα τῆς ἀκριβείας:

Οὐδὲ γὰρ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου πρὸς αὐτὸν εἰρημένον, ὅτι ἐγὼ πρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; οὐδὲ τοῦτο ἀναιρήσει τὸ τὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸν βαπτισθῆμενον· ἀρμόσει γὰρ αὐτῷ καὶ κατὰ τὸν τῆς ἀνθρωπότητος λόγον, ἐπέπερ κατὰ τὴν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν πολλὴν ἔλαβε τὴν ὑπεροχὴν πρὸς Ἰωάννην, καὶ διὰ τὴν ἐνοικοῦσαν αὐτῷ τῆς θεότητος φύσιν οὐχ ὑπὲρ Ἰωάννην μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, ἥδη δὲ καὶ ὑπὲρ τὴν κτίσιν ἔχων τὸ ἀξίωμα, δικαίως ἐγνωρίζετο.

Διόπερ ὁ κύριος βουλόμενος ἐν τῇ χρείᾳ τῆς τροφῆς τό τε καρτερικὸν καὶ ἐμψυλόσφον ἐπιδείξασθαι, τοῦτο μὲν γενέσθαι οὐκ αἰτεῖ χρεῖα φησὶν· δεικνύς δὲ ὅτι ἔλαττον αὐτῷ μέλει τῆς τροφῆς, καὶ προτιμότερον αὐτῷ τῆς ἀρετῆς οὐδὲν, φησὶ πρὸς αὐτὸν· οὐκ ἐπ' ἄρτι μόνον ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένη διὰ στόματος θεοῦ.

Τοῦτο γὰρ ὁ διάβολος ἐσπούδασε, πείσαι μὲν αὐτὸν ὡς οὐδαμῶς αὐτοῦ φροντὶς τοῦ θεοῦ· διὸ ἔλεγεν αἰ υἱὸς εἰ τοῦ θεοῦ, ποιήσον τόδε, τουτέστιν ἔργῳ δείξον,

2. Ed.: προαγορεύειν. — 8. V. Act. C. C. II. VI. p. 344. — 11. V. Fac. 9, 3. — 13. Cf. Leont. I. c. p. 308 s. Primum fragmentum v. latine paulo auctius in Act. C. C. II. IV. 53 et in Vig. C. 54. — 14. I. Timoth. 3, 16. — 19. Matth. 3, 14. — 26. V. χρεῖα in ed. deest. Versio lat.: necessitas. — 29. Math. 4, 4.

ὅτι μέλει σου τῷ θεῷ. Αὐτὸς δὲ ὑπιοχνεῖτο μεγάλα, ὥς δι' ἐκείνων μὲν ἀποστήσων τοῦ θεοῦ, διὰ δὲ τῶν ὑποσχέσεων οὐκ ἐκείνων ἐαυτῷ, καὶ τῇ μὲν προτέρᾳ πείρᾳ τὸν ἄρτον προβάλλεται, τῇ ἡδονῇ γαργαλλῶν ἐπὶ τὴν πείραν ἐλθεῖν.

Διόπερ ὁ κύριος ἐν τοῖς τρισὶν ἡγήσας αὐτὸν, ἡμῖν τῆς κατ' αὐτοῦ δίκης ἐχαρίσατο. Οὐκ αἰτήσας μὲν γὰρ τὸ τὸν ἄρτον γενέσθαι παρὰ τοῦ θεοῦ, ἔδειξεν ἑαυτὸν ἡδονῆς κρατοῦντα, μὴ βαλὼν δὲ ἑαυτὸν κάτω, δόξης ὑπερίδε, πείσας ἅπαντας ὥς οὐ μέλειν αὐτῷ ταύτης, διὰ δὲ τοῦ τρίτου κρατήσας τῶν τοῦ κόσμου ἀγαθῶν, ἔδειξεν ἑαυτὸν οὐδὲν τούτων ὑπὲρ εὐσεβείας ἡττώμενον.

Bonum est in hoc loco maxime concludere, quid virtutis habeant ea quae dicta sunt, sive conversari, sive baptizari, sive crucifigi, sive mori, sive sepeliri et resurgere. Non puro alicui haec coaptantes homini dicimus: hoc enim in unaquaque dictorum demonstratione addere non moramur, ut nullam calumniantibus praebeamus male loquendi occasionem: sed inhabitato quidem a Deo Verbo ab ipsa in utero matris plasmatione: inhabitato vero, non secundum communem inhabitationem, neque iuxta eam quae in multis intelligitur gratiam: sed iuxta quamdam excellentem, secundum quam etiam adunari dicimus utrasque naturas, et unam iuxta adunationem effectam esse personam.

Ἐκ τοῦ λόγου εἰδ. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ τασαύτη γέγονεν περὶ τὸν ἄνθρωπον ἡ τιμὴ καταξιωθέντα θείας ἐνοικήσεως τοῦ τε καθῆσθαι ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς καὶ προσκυνεῖσθαι παρὰ πάσης τῆς κτίσεως· οὐδὲ γὰρ ἂν ὁ θεὸς οὕτως ἀπλῶς καὶ ἄνευ τινὸς χρησίμου λόγου ἄνθρωπον μὲν ἐλάμβανε καὶ ἦναι πρὸς ἑαυτὸν, προσκυνεῖσθαι παρὰ τῆς κτίσεως παρασκευάζων ἀπάσης, τοῖς δὲ γε νοητὰς φύσεις προσκυνεῖν ἐδικαίουν, εἰ μὴ τὰ περὶ αὐτὰν γεγανότα κοινῇ πάσης ἦν εὐεργεσία τῆς κτίσεως.

Ταυτὸ δὲ τοῦτο φήσομεν δικαίως καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίου, ὅτι περὶ ὁ θεὸς λόγος ἐπιστάμενος αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν, καὶ δὴ κατὰ πρόγνωσιν εὐδὺς ἄνωθεν ἐν τῇ τῆς διαπλάσεως ἀρχῇ ἐνοικῆσαι τε εὐδοκήσας καὶ ἐνώσας αὐτὸν ἑαυτῷ τῇ σχέσει τῆς γνώμης, μετὰ τινὰ παρεῖχεν αὐτῷ τὴν χάριν, ὥς τῆς εἰς αὐτὸν χάριτος εἰς πάντα τοὺς ἐξῆς διαδοθησομένης ἀνθρώπους· ὅθεν καὶ τὴν περὶ τὰ καλὰ πρόδεσιν ἀνθρώπων αὐτῷ διεφύλατταν. Οὐ γὰρ δὴ ταῦτα φήσομεν, ὅτι περὶ ὁ ἄνθρωπος πρόδεσιν εἶχεν αὐδεύον, ἀλλ' ὅτι προὔτεθετο μὲν αὐτῷ τὸ καλόν, μαῖλλον δὲ πλεῖστη αὐτῷ τῆς κατὰ πρόδεσιν προσῆν ἢ τε τοῦ καλοῦ στοργή, καὶ τὸ τοῦ ἐναντίου μῖσος· διεφυλάττετο δὲ αὐτῷ τὰ τῆς προδέσεως ἀκέραια ὑπὸ τῆς θείας

1. Ed.: σοι. — 9. Cf. Fac. 3, 2. — 18. Cf. Leont. l. c. p. 309. — 25. Haec latine leguntur in Act. C. C. II. IV. 54 et in Vig. C. 55.

χαίματος, ὡραδίην τοῦ θεοῦ ὁποῦς τις ἔστιν ἀπερρίψας ἐκσταμένον, καὶ δὴ πρὸς τὴν τοῦτου βεβαίωσιν πολλὰν αὐτοῦ παρήκοντος ἐν οὐρανῷ ἐνοικήσαι τὴν συνήθειαν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἡμῶν σωτηρίας· ὅθεν εὐθὺς ὁδευίας εἶποι τις εἴναι τὸ παρὰ πάντας ἐξαιρετὸν τε παρυσχηθῆναι τῷ ὑπὸ τοῦ καρδίου λαφύδοντι ἀνδράκῃ.

Et secundum duas rationes locum imaginis obtinet. Qui enim amant quosdam, 5 post mortem eorum saepius imagines statuunt, hoc sufficiens mortis solatium habere arbitrantur, et cum qui non videtur, nec praesens est, tanquam in imagine aspicientes putant videre, ita flammam desiderii et vigorem placentes. Sed etiam illi, qui per civitates habent imperatorum imagines, tanquam praesentes et videndos honorare videntur eos qui non sunt praesentes, cultu et adoratione imaginum. 10 Ista autem utraque per illam adimplentur, omnes enim qui cum illo sunt, et virtutem sequuntur, et debitorum Dei parati redditores, diligunt eum, et valde honorant: et caritatem quidem ei, divina natura licet non aspiciatur, adimplent in illo qui ab omnibus videtur, sic omnibus existantibus, ut ipsum videntibus per illum, et illi semper praesentibus: et honorem vero omnem sic attribuant, 15 tanquam imagini imperiali, cum quasi in ipso sit divina natura, et in ipso spectetur. Si enim et filius est qui inhabitare dicitur, sed cum eo est etiam pater et inseparabiliter omnimodo ad filium esse ab omni creditur creatura, et Spiritus autem non abest, utpote etiam in loco unctionis factus ei, et cum eo est semper qui assumptus est; et non mirandum est, cum etiam in quibuslibet hominibus via 20 tutem sequentibus cum filio et pater esse dicitur: veniens enim et ego et pater, et mansionem apud ipsam faciemus. Quod autem et Spiritus ejusmodi hominum inseparabilis est, certum est omnibus.

Ex libro quinto desino. Nemo artificio interrogationum decipitur; flagitiosum enim est deponere quidem tantam testium nubem, secundum quod apostolus 25 dixit, astutis autem interrogationibus deceptos adversariorum parti conjungi. Quae vero sunt, quae cum arte interrogant? Hominis genitrix Maria, an Dei genitrix? Et qui crucifixus est, utrum Deus an homo? Sed istorum quidem certa est absolutio et ex his quae praediximus in responsis, quae ad interrogationes fuerunt: tamen vero dicatur et jam nunc, quae compendiose respondere oportet, ut nulla 30 eis occasio astutiae relinquatur.

5. Cf. Act. C. C. II. IV. 17. «Ej. Th. ex l. quartodecimo de inc., ubi dicit, quod imago erat Christus Dei Verbi, et sicut imago imperialis adorabatur ab omnibus.» et Vig. C. 18. — 6. C. Par.: ex morte. — 9. Vig. C.: videntes. — 11. C. Par.: adimplentur. — 13. Sic Vig. C. Act.: adimplet. — 16. Vett. II. et add.: spectatur. — 22. C. Par., Vig. C.: apud eum. — 23. Joh. 14, 23. — 24. Cf. Act. C. C. II. V. p. 237. — 29. C. Par.: interrogationem.

· Ὅταν τοίνυν ἐρωτῶσιν, ἀνδρωποτόκος ἢ θεοτόκος ἡ Μαρία, λεγέσθω παρ' ἡμῶν
ἀμφοτέρα, τὸ μὲν γὰρ τῇ φύσει τοῦ πράγματος, τὸ δὲ τῇ ἀναφορᾷ· ἀνδρωπο-
τόκος μὲν γὰρ τῇ φύσει, ἐπέπερ ἀνδρῶπιος ἦν ὁ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Μαρίας, ὅς καὶ
προῆλθεν ἐκείθεν, θεοτόκος δὲ ἐπέπερ θεὸς ἦν ἐν τῷ τεχθέντι ἀνδράπῳ, οὐκ ἐν αὐτῷ
5 περιγραφόμενος κατὰ τὴν φύσιν, ἐν αὐτῷ δὲ ὢν κατὰ τὴν σχέσιν τῆς γνώμης.
Itaque utraque quidem dici justum est, non autem secundum similem rationem.
Nec enim sicut homo in utero ut esset suscepit initium, sic et Deus Verbum,
erat enim ante omnem creaturam. Itaque et utraque dici justum est, et utrumque
eorum secundum propriam rationem. Idem autem respondendum et si interrogant,
10 Deus crucifixus est, an homo? quod utraque quidem, non autem secundum si-
milem rationem. Nam hic quidem crucifixus est utpote et passionem suscipiens
et ligno affixus et ab Judaeis detentus, ille autem, quod erat cum ipso secundum
praedictam causam.

· Quis est igitur qui in orbem terrarum introducit et dominationem ejus
15 accipit, de qua ei et adorari ab angelis acquiritur? Neo enim insaniens aliquis
dicat, Deum Verbum esse introductum, qui omnia non exstantia fecit, ineffabili
ejus virtute donans eis ut essent.

Πλέον γὰρ ὠχλεῖτο ὁ κύριος καὶ ἡγωνίζετο πρὸς τὰ ψυχικὰ πάθη ὑπὲρ τὰ τοῦ
σώματος, καὶ τῷ κρείττονι λογισμῷ τὰς ἡδονὰς ἐχειροῦτο, τῆς θεότητος δηλαδὴ
20 μεσιτευούσης καὶ βοηθοῦσης αὐτῷ πρὸς τὴν κατόρθωσιν. Unde et dominus ad
haec maxime instituens videtur certamen. Cupiditate enim pecuniarum non dece-
ptus, et gloriae desiderio non tentus, carni quidem praebuit nihil, nec enim illius
erat talibus vinci; animam autem si non recepisset, sed deitas est quae ea vinceret,
nullatenus eorum quae facta sunt, ad nos respicit lucrum; quae enim ad conversa-
25 tionis perfectionem similitudo deitatis et animae humanae? Et videntur domini
certamina non ad nos respiciens habere lucrum, sed ostentationis cujusdam gratia
fuisse. Quodai hoc dicere non est possibile, certum etenim est quod illa propter
nos facta sunt, et majus certamen instituit ad animae passiones, minus autem ad
carnis: quanto et amplius et magis inquietare illas contingebat, et magis illa

1. Haec graece exhibet Leont. l. c., habentur vero etiam latine in Act. C. C. II. IV. 43, ubi male ex l. XII desumpta dicuntur, et in Vig. C. 44. — 9. Vett. II.: est et. — 11. V. utpote om. c. Par. — 12. C. Par.: autem secundum quod. — 14. V. Act. C. C. II. V p. 238. — 15. Vid. Hebr. 1, 6. — 18. Graeca leguntur ap. Leont. l. c., latine fragmentum exhibent Act. C. C. II. IV. 27; Vig. C. 28. et Pelag. ep. p. 443. — 23. Sic Vig. C. Vulgo: vicerat. — 25. Vig. C.: Etiam. Lege: Et jam.

erant, quae et amplioris indigebant medicinae, videlicet quod et carnem et animam assumens, per utraque pro utrisque certabat: mortificans quidem in carne peccatum, et mansuetans ejus libidines et facile capiendas meliore ratione animae faciens; erudiens autem animam et exercitans et suas passiones vincere, et carnis refrenare libidines. Haec enim deitas inhabitans operabatur, haec inhabitans medebatur utrique eorum.

Propter quod utrumque juste filius vocatur, una exstante persona, quam adunatis naturarum effecit.

Κατὰ τὴν πρόγνωσιν τοῦ λόγου δειχθεὶς ὁ τεχθεὶς ἐκ τῆς παρθένου δίχα σπορᾶς ἄνθρωπος οὐ διεκρίθη τοῦ λόγου ταυτότητι γνώμης αὐτῷ συνημμένος, καδ' ἦν 10 εὐδοκίᾳς ἤνωσεν αὐτὸν ἑαυτῷ καὶ διένδειξεν αὐτὸν καὶ τὴν ἐνέργειαν πρὸς αὐτὸν ἀπαράλλακτον, αὐθεντίαν τε καὶ ἐξουσίαν τὴν αὐτὴν ἀδιαίρετον ἔχοντα καὶ τὴν προσκύνησιν ἰσότητος νόμῳ μὴ παραλλάσσουσαν.

Haec sunt quotquot reperiri potuerunt amplissimi hujus Theodori libri fragmenta. Quorum paucitatem cum intuemur, est sane quod eorum hominum 15 doctorum sortem commiseremur, qui cum dies noctesque religiose perscrutati quid in quaque re verum, justum quidque honestum esset, ab iis deflexerint, quae temporis ingenium requirere videretur, ne illud quidem assequuntur, ut cogitata sua et inventa integra posterorum usibus tradantur. Quamquam temporum injuria non solet esse diuturna; illud vero, Commilitones optimi, non eo valere debet 20 ut aut fallacibus temporibus callide inserviamus, aut animo demisso turpiter torpescamus, nam, ut egregie Johannes Philoponus, *μηδὲν ἔστω μηδενὶ τῆς ἀληθείας ἐπιπροσδεῖν.*

1. Sic Vig. C. Vulgo: erat — indigebat. Vig. C.: ampliori — medicina. — 2. Vig. C.: assumens pro utraque certabat. — 4. V. autem om. c. Par. — 5. Vig. C.: Haec autem. — 6. C. Bellov., edd. vetl.: meditabatur. C. Par.: mediabatur. — 7. Cf. Fac. 9, 3. — 9. Hic denique in fine posui fragmentum, quod utpote ἐκ τοῦ περὶ ἐνανθρωπήσεως desumptum avertat in Act. C. Lateran. a. 649 Mensi X. p. 1120. — 10. Ed. συνημμένως.

INDEX LECTIONUM
IN
ACADEMIA TURICENSI

INDE

A DIE I. MENSIS NOVEMBRIS M.DCCC.XLVII.

USQUE

AD DIEM XX. MENSIS MARTII M.DCCC.XLVIII.

HABENDARUM.

RECTOR MAGNIFICUS, C. E. HASSE.

I. Ordinis Theologorum.

Decanus: A. SCHWEIZER, Dr. Theol.

1. Professorum ordinariorum:

F. HIRTIG, Dr. Theol.

- 1) Introductionem in Vetus Testamentum quinque p. h. horis tradet.
- 2) Iesae libri partem posteriorem adiectis selectis Ieremiae vaticiniis quinque horis explicabit.
- 3) Exercitationes V. T. exegeticas binis p. h. horis moderatus consiliis
Exodum interpretandam proponet.

I. P. LANGE, Dr. Theol.

- 1) Alteram partem historiae ecclesiasticae senis horis enarrabit.
- 2) Dogmaticam philosophicam binis horis docebit.
- 3) Doctrinam de hymnis binis horis tradet.
- 4) Exercitationes homileticas binis horis moderabitur.

A. SCHWEIZER, Dr. Theol.

- 1) Evangelium Ioanneum quaternis horis exponet.
- 2) Ethicem Christianam quaternis horis tradet.
- 3) Theologiam quam dicunt pastoraalem binis horis docebit.

O. F. FRITZSCHE, Dr. Theol.

- 1) Epistolam ad Hebraeos ternis horis interpretabitur.
- 2) Commilitones in interpretando Novo Testamento binis horis exercebit.
Explicabitur epistola Pauli ad Romanos.
- 3) De rebus ecclesiasticis recenti memoria gestis binis horis disseret.

2. *Professoris extraordinarii:*

M. ULRICH, V. D. M.

- 1) Acta Apostolorum ternis horis illustrabit.
- 2) Pastorales quas vocant epistolas totidem horis exponet.

3. *Privatim docentium:*

I. E. USTERI, Parochus.

- 1) Priorem Pauli ad Corinthios epistolam binis horis explicabit.
- 2) Archaeologiam Christianam binis horis tradet.

A. KOCH, Dr. Phil.

- 1) Geographiam atque historiam biblicam i. e. antiquitatum hebraicarum partem priorem ternis horis enarrabit.
- 2) Vaticiniorum Iesaeae cap. 1—39 quaternis horis exponet.
- 3) Synopseos evangelicae partem ultimam, quae est de passione, morte ac resurrectione Iesu Christi, singulis horis explicabit.
- 4) Pauli epistolas ad Galatas et Thessalonicenses, praemissa copiosa in omnes Pauli epistolas introductione, ternis horis interpretabitur.
- 5) Ethnicarum Orientis gentium historiam civilem ac sacram quaternis horis enarrabit.

II. Ordinis Iureconsultorum.

Decanus : I. C. BLUNTSCHLI, Dr.

1. Professorum ordinariorum:

I. C. BLUNTSCHLI, Dr.

- 1) Historiam publicam et forensem Germaniae senis horis tradet.
- 2) Ius de mercatura commune quaternis horis docebit.
- 3) Ius confoederationis Helveticae binis horis illustrabit.

A. EXLEBEN, Dr.

- 1) Pandectas duce b. Puchtae libro (edit. 3. Lips. 1845.) denis horis tradet.
- 2) Ius hereditarium Romanum, i. e. alteram Pandectarum partem, quaternis horis docebit.

G. GEIS, Dr.

- 1) Processus summarios una cum doctrina de concursu creditorum binis horis exponet.
- 2) Historiam iuris criminalis binis horis enarrabit.
- 3) Processum criminalem Germanicum communem, rationem processus criminalis Anglorum et Francogallorum habiturus, quinque horis docebit.
- 4) Practicum ad ius criminale spectans ternis horis moderabitur.

2. Professoris extraordinarii:

H. ESCHER, Dr.

- 1) Encyclopaediam doctrinarum politicarum subiecta librorum notitia binis horis tradet.
- 2) Ius criminale, ratione maxime habita poenalis codicis Turicensis, quaternis horis docebit.
- 3) Ius gentium, duce Hefftero, quaternis horis illustrabit.

3. Privatim docentium:

I. SCHAUBERG, Dr.

- 1) Encyclopaediam doctrinarum politicarum et forensium quaternis horis tradet.
- 2) Processum civilem Turicensem quaternis horis docebit.
- 3) Practicum ad processum civilem spectans, praecipue processus civilis Turicensis rationem habiturus, binis horis instituet.

R. RÜTTIMANN, Senator.

Iuris privati Turicensium partem posteriorem, quae est de obligationibus, familiis et hereditatibus, senis horis explicabit.

F. DE WYSS, Dr.

- 1) Historiam et institutiones iuris Romani senis horis exponet.
- 2) Iuris privati Turicensium partem alteram, i. e. ius familiare et hereditarium, ternis horis illustrabit.

III. Ordinis Medicorum.

Decanus : H. LOCHER-ZWINGLI, Dr.

1. Professorum ordinariorum :

H. LOCHER-ZWINGLI, Dr.

- 1) Chirurgiam theoreticam ac practicam quaternis horis tradet.
- 2) Doctrinam vulnerum obligandorum binis horis docebit.
- 3) Clinicen chirurgicam senis horis moderabitur.

C. E. HASSE, Dr.

- 1) Pathologiam ac therapiam specialem quinis horis docebit.
- 2) De morbis cutis et organorum urinae ternis horis disputabit.
- 3) Clinicen medicam septenis horis moderabitur.

E. ENGEL, Dr.

- 1) Anatomiam hominis novenis horis illustrabit.
- 2) Anatomiam microscopicam, adiectis perscrutationibus microscopicis, ternis horis docebit.
- 3) Propaedeuticen pathologico-anatomicam, perscrutationes cadaverum addituras, binis horis exponet.
- 4) Commilitones in funeribus secandis una cum H. Meyero quotidie exercebit.

2. Professorum extraordinariorum :

I. C. SPOENDLI, Dr.

- 1) Clinicen obstetriciam ternis horis moderabitur.
- 2) Exercitationes obstetricias phantomate adhibito quaternis horis instituet.

I. LOCHER-BALSER, Dr.

- 1) Partem alteram pharmacologiae specialis, medicamenta praecipua demonstraturus et artem formulas medicas rite scribendi adiectis exercitationibus practicis senis horis tradet.
- 2) De gravissimis oculorum morbis binis horis disseret.
- 3) Policlinicen ternis horis moderabitur.

M. HODES, Dr.

- 1) Medicinam forensem quaternis horis docebit.
- 2) ~~Disciplinam publicam de rebus medicis~~ tribus horis illustrabit.
- 3) De morbis cerebri endemicis atque epidemicis singulis horis disseret.

3. *Privatim decentium:*

H. GIESKER, Dr.

- 1) Artem oculis auribusque medendi quaternis horis tradet.
- 2) Chirurgiam universam quaternis horis docebit.
- 3) Medicinam forensem quaternis horis illustrabit.

H. MEYER, Dr., Prosector.

- 1) Osteologiam et syndesmologiam ternis horis tradet.
- 2) Repetitorium anatomicum instituet.

IV. Ordinis Philosophorum.

Decanus: I. L. RAABE, Dr.

1. *Professorum ordinariorum:*

L. OKEN, Dr.

- 1) Historiae naturalis partem priorem, Praestelii libro usus, senis horis enarrabit.
- 2) Philosophiam naturalem, suo libro adhibito, totidem horis docebit.

E. BOBBIK, Dr.

- 1) Psychologiam quaternis horis tradet.
- 2) Philosophiae historiam ab initio medii aevi usque ad recentissimam aetatem quaternis horis enarrabit.
- 3) Philosophiam religionis quaternis horis exponet.

Th. MITTLER, Dr.

- 1) Historiam medii aevi quinis horis enarrabit.
- 2) Certaminum medio aevo imperium inter et sacerdotium agitatorum historiam binis horis tradet.
- 3) Historiam civitatum Europaearum excepta Germania quinis horis narrabit.

A. MÜLLER, Dr.

- 1) Mathematicae historiam a seculo inde XVI. usque ad nostra tempora ternis horis tradet.
- 2) Solutionem algebraicam aequationum quinti et sexti gradus ternis horis explanabit.
- 3) Mechanicam quaternis horis docebit, operam daturus ut ostendat, qua ratione ad unum quotidianum transferatur.
- 4) Astronomiam omnium intellectui accommodatam binis horis tradet.

I. I. HOTTINGER, Dr.

- 1) Recentissimam Helvetiorum historiam inde ab anno 1820 usque ad haec tempora ternis horis enarrabit.
- 2) Historiam Turicensem usque ad sacrorum instaurationem binis horis tradet.

I. C. LOEWIG, Dr.

- 1) Chemiam experimentalem organicam senis horis docebit.
- 2) Chemiam medicam quaternis horis tradet.
- 3) Exercitationes practicas in laboratorio chemico quinis denis horis moderabitur.
- 4) Examinatorium de chemia anorganica singulis horis instituet.

2. Professorum extraordinariorum:

I. C. ORELLI, Dr.

- 1) Taciti Historiarum Lib. I. et II. ternis horis et
- 2) Augustini Confessiones binis horis interpretabitur.

I. G. BAITER, Dr.

- 1) Demosthenis orationem de corona ternis horis explicabit.
- 2) Repetitorium harum scholarum binis horis instituet.

H. R. SCHINZ, Dr.

- 1) Zoologiam universam quaternis horis docebit.
- 2) Zoologiam vertebratorum totidem horis tradet.

O. HEER, Dr.

- 1) Botanicen universam quaternis horis illustrabit.
- 2) De insectis antediluvianis singulis horis disputabit.

A. MOUSSON, Dr.

Physicen experimentalem quinis horis docebit.

I. L. RAABE, Dr.

- 1) De integratione aequationum differentialium binis horis disseret.
- 2) Quomodo calculus differentialis atque integralis ad geometriam transferatur, binis horis demonstrabit.
- 3) Exercitationes ad calculum differentialem atque integralem spectantes binis horis moderabitur.

3. *Privatim docentium:*

S. VOGELIN, V. D. M.

- 1) Aristophanis Ranas binis horis :
- 2) Pindarum totidem horis :
- 3) Aeschyli Septem adversus Thebas binis itidem horis interpretabitur.

H. VOGELI, Dr.

Historiam gravissimorum foederum publicorum, quae ab Helvetiis cum aliis gentibus icta sunt binis horis tradet.

A. ESCHER VON DER LINTH, Dr.

Geologiam docebit.

E. SCHWEIZER, Dr.

- 1) Chemiam oeconomicam binis horis :
- 2) Mineralogiam chemicam totidem horis tradet.

H. SCHWEIZER.

Grammaticae graecae, latinae ac germanicae comparisonem ternis horis instituet.

F. EICHELBERG.

Oryctognosin quaternis horis docebit.

C. NAEGELI, Dr.

- 1) Physiologiam plantarum ternis horis explanabit.
- 2) Cryptogamiam ternis horis tradet.

I. FREI, Dr.

- 1) Historiam tragoediae Graecae binis horis tradet.
- 2) Aeschyli Agamemnonem binis horis interpretabitur.
- 3) Exercitationes philologas binis horis instituet.

F. GIDONI.

- 1) Historiam poëseos Italicae sermone Italico binis horis:
- 2) Historiam recentiorum temporum inde ab eo tempore quo Carolus V. imperium est adeptus, usque ad annum 1789. sermone Francogallico binis horis enarrabit.

Iis qui linguas recentiores ut gallicam, italicam, anglicam discere cupierint haud deerunt praeceptores.

Artes docebunt: rudibus batuendi I. G. LUDWIG; equitandi C. SCHNABEL et I. C. OST; delineandi C. A. MÜLLER. Musices artes discendi ampla est opportunitas.

Publica docendi discendique subsidia.

Instituto medico-clinico praeest C. E. HASSE; chirurgico-clinico H. LOCHER-ZWINGLI; maiocomio I. C. SPOENDLI; clinico-ambulatorio I. LOCHER-BALBER; museo anatomico E. ENGEL, laboratorio chemico I. C. LOEWIG. Praesto est apparatus instrumentorum ad physicam et mineralogiam pertinentium et museum zoologicum; neque deest hortus botanicus.

Bibliotheca reipublicae Turicensis, bibliotheca civium Turicensium, bibliotheca naturae scrutatorum, bibliotheca societatis medicorum, bibliotheca societatis iureconsultorum publicis usibus ita patent, ut singularum leges atque instituta concedunt.

1

1

1

_____

.

.

.

1

2

3

4

5

6

